PREGLED STANJA I MOGUĆNOSTI RAZVOJA GRADA SINJA

Primorac, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:552006

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Repository / Repozitorij:

REFST - Repository of Economics faculty in Split

zir.nsk.hr

UNIVERSITY OF SPLIT

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU

EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

PREGLED STANJA I MOGUĆNOSTI RAZVOJA GRADA SINJA

Mentor: doc.dr.sc. Lana Kordić **Student: Ivana Primorac**

Split, rujan 2016.

SADRŽAJ

1. UVOD.....1

1.1. Definiranje problema istraživanja.....1

1.2. Ciljevi rada.....1

1.3. Metode rada.....1

1.4. Struktura (sadržaj) rada.....3

2. ANALIZA STANJA.....4

2.1. Društvo.....4

2.2. Gospodarstvo.....12

2.3. Urbano okruženje.....19

3. USPOREDBA GRADOVA PO INDEKSU RAZVIJENOSTI.....27

3.1. Pojam indeksa razvijenosti.....27

3.2. Podjela i razvrstavanje jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti.....30

3.3. Grad Sinj po indeksu razvijenosti.....31

3.4. Usporedba grada Sinja i Trilja prema indeksu razvijenosti.....32

3.5. Usporedba grada Sinja i općine Dugopolje po indeksu razvijenosti.....33

4. IDENTIFIKACIJA RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA.....35

4.1. SWOT analiza.....35

4.1.1. SWOT analiza društva grada Sinja.....36

4.1.2. SWOT analiza gospodarstva grada Sinja.....38

4.1.3. SWOT analiza urbanog okruženja grada Sinja.....43

5. ZAKLJUČAK.....44

LITERATURA.....45

PRILOZI.....46

SAŽETAK.....47

SUMMARY.....47

1. UVOD

1.1. Definiranje problema istraživanja

Hrvatska se razvila u monocentrično gospodarstvo s dominantnim učešćem Zagreba. Nadalje, proces litoralizacije dodatno je pridonio depopulaciji kontinentalnih dijelova primorskih županija. Pritom provedena „krnja decentralizacija“ ne dopušta fiskalnoj politici da smanjuje regionalne nejednakosti. Navedeno je samo dio razvojnih trendova koji su negativno utjecali na ujednačen regionalni razvoj RH.

1.2. Ciljevi rada

U ovom radu analizirat će se posljedice prethodno navedenih trendova na primjeru grada Sinja. Analiza stanja na podučju grada Sinja, odnosno usklađivanje snaga i slabosti s prilikama i prijetnjama, preduvjet je fomulacije strateške opcije daljnjeg razvoja. Podrazumijeva istraživanje svih važnijih karakteristika, kako vanjskog tako i unutarnjeg okruženja, sa svrhom identifikacije strateških čimbenika koji će odediti budućnost oganizacije. Ona je potpora odlučivanju u procesu formulacije strategije. Stoga je cilj ovog rada napraviti spomenutu analizu koja čini podlogu za daljnje razvojne korake na području grada.

1.3. Metode rada

Metode rada koje će biti korištene u provedbi istraživanja su metoda analize, sinteze, deskripcije, eksplanacije, klasifikacije, komparacije, kompilacije, generaliziranja, indukcije te dedukcije te SWOT analiza.

- **Metoda analize** - postupak znanstvenog istraživanja i objašnjavanja stvarnosti putem raščlanjivanja složenih misaonih tvorevina (pojmova, sudova i zaključaka) na njihove jednostavnije sastavne dijelove, te izučavanje svakog dijela za sebe i u odnosu na druge dijelove, odnosno cjeline. Pri tome se zanemaruju one pojave, svojstva i odnosi

koji, na određenom stupnju istraživanja, otežavaju ispitivanje predmeta izučavanja. Ova metoda omogućava uočavanje, otkrivanje i izučavanje znanstvene istine.

- **Metoda sinteze** - postupak znanstvenog istraživanja i objašnjavanja stvarnosti putem spajanja jednostavnih misaonih tvorevina u složene, i složenijih u još složenije, povezujući izdvojene elemente, pojave, procese i odnose u jedinstvenu cjelinu u kojoj su njezini dijelovi uzajamno povezani. Metode analize i sinteze međusobno se pretpostavljaju i dopunjavaju, prelazeći jedna u drugu u znanstvenom radu.
- **Metoda deskripcije** - postupak jednostavnog opisivanja ili ocrtavanja činjenica, procesa i predmeta u prirodi i društvu te empirijskih potvrđivanja njihovih odnosa i veza, ali bez znanstvenog tumačenja i objašnjavanja. Koristi se u početnoj fazi znanstvenog istraživanja.
- **Metoda eksplanacije** - predviđanja temelje na vezi između promatrane pojave (ovisnavarijabla, output) i faktora (neovisna varijabla, input) koji utječu na tu pojavu. Najpoznatija metoda eksplanacije je regresijska analiza u kojoj se značajnost pojedinih varijabli određuje odgovarajućim statističkim testovima.
- **Metoda klasifikacije** - sistematska i potpuna podjela općeg pojma na posebne, koje taj pojam obuhvaća. Klasificirati se mogu i predmeti, sudovi, zaključci itd. Najstarija i najjednostavnija znanstvena metoda, jer znanost zapravo i započinje s klasifikacijom.
- **Metoda komparacije** - postupak uspoređivanja istih ili srodnih činjenica, pojava, procesa i odnosa, odnosno utvrđivanje njihove sličnosti i razlika u njihovom ponašanju i intenzitetu. Omogućuje istraživačima da dođu do raznih uopćavanja odnosno novih zaključaka, koji obogaćuju spoznaju.
- **Metoda kompilacije** - postupak preuzimanja tuđih rezultata znanstvenoistraživačkog rada, odnosno tuđih opažanja, stavova, zaključaka i spoznaja. Ova se metoda može vrlo korisno upotrijebiti u kombinaciji s drugim metodama u znanstvenoistraživačkom radu, uz uvjet da se na uobičajen način citira sve ono što je od drugih preuzeto.
- **Metoda generalizacije** - misaoni postupak uopćavanja kojim se od jednog posebnog pojma dolazi do općenitijeg koji je po gradaciji viši od ostalih pojedinačnih, s tim da je vjerojatnost dobivenog pojma postojana. Od pojedinačnih opažanja izvode se uopćeni zaključci, koji su realni samo ako imaju oslonac u stvarnosti.
- **Metoda indukcije** - sistematska i dosljedna primjena induktivnog načina zaključivanja. Induktivni način zaključivanja ima veliko značenje u znanosti.

Omogućuje da se, na temelju pojedinačnih činjenica i saznanja, dolazi do uopćavanja i formiranja zakonitosti, odnosno spoznaje novih činjenica i novih zakonitosti.

- **Metoda dedukcije** - sustavna i dosljedna primjena deduktivnog načina zaključivanja. Omogućuje da se na temelju općih sudova, odnosno općih logičkih obilježja između pojmova, izvode pojedinačni sudovi, zaključci i tvrdnje, odnosno otkriju spoznaje ili dokažu nove činjenice, nove zakonitosti ili znanstvene istine.[1]

1.4. Struktura (sadržaj) rada

U ovom radu analizirano je stanje i mogućnosti razvoja grada Sinja u razdoblju od 2005. do 2015. godine. Ovaj rad se sastoji od 5 cjelina odnosno poglavlja. U prvom poglavlju (uvod) ukratko je objašnjena tema koja će biti obrađena kao i metode koje će se koristiti u izradi analize stanja i mogućnosti razvoja grada Sinja kao podloge za daljnje strategije razvoja. Drugo poglavlje bavi se analizom poznatih i dostupnih podataka, kao i analizom teorijskog znanja koje se može primjeniti u konketnom slučaju. U trećem poglavlju vrši se usporedba grada Sinja, kao grada koji je predmet analize ovog rada i gradova sličnih po indeksu razvijenosti. Usporedba se odnosi na važne gospodarske čimbenike kao i općenito na životne uvjete koje određeni gradovi pružaju. U četvrtom se poglavlju vrši identifikacija razvojnih potreba i potencijala primjenom navedenih i objašnjenih metoda rada (SWOT analiza). Analizirat će se depopulacija, zdravstvo, kretanje stanovništva, urbano okruženje itd. Peto poglavlje je zaključak u kojem će se sažeto iznijeti rezultati istraživanja i analiziranja provedenih u sklopu izrade ovog rada. Navest će se i literatura korištena za izradu rada.

[1] Kulenović, Z., Slišković, M. (2005): Metodologija znanstvenoistraživačkog rada; PMF Split

2. ANALIZA STANJA

Bazu za izradu svakog strateškog dokumenta čini analiza stanja i tematskog opsega te se očekuje da će analiza stanja biti multisektorska, tj. da će ispitati gospodarsku i društvenu situaciju te stanje u okolišu/prostoru na ciljanom području. Analiza stanja mora dati detaljnu sliku urbanog područja i postaviti temelje za dubinsko razumijevanje postojećeg stanja i dinamike razvoja ciljanog urbanog područja vezano za demografiju, gospodarstvo i ulaganja, društvene činjenice, prirodne resurse, graditeljsku baštinu, raspoloživost infrastrukture, kvalitetu i zaštitu okoliša. Ona mora uključivati kvantitativne i kvalitativne podatke i informacije iz pouzdanih izvora na nacionalnoj razini, županijskoj i lokalnoj razini. Također se mogu uzeti u obzir različite studije i istraživanja.[2]

2.1. Društvo

Društvo je skup pojedinaca ili skupina ljudi koji su oblikovani suradnjom i komunikacijom, ali i različitostima kao i sukobima oko raspolaganja materijalnim i simboličkim dobrima, a na osnovi čega se izgrađuju zajednička pravila djelovanja, poduprta minimumom zajedničkih interesa i uvjerenja.[3]

Demografija je društvena znanost koja obuhvaća proučavanje broja i prostornog razmještaja stanovništva, prirodnog i mehaničkoga (migracijskoga) kretanja stanovništva i promjene u demografskim socio-ekonomskim i ostalim strukturama stanovništva. Osnovni je cilj demografije spoznaja zakonitosti razvoja stanovništva u određenim društveno-ekonomskim uvjetima. Pojam demografije prvi je u znanost uveo Achille Guillard (1799–1876), francuski statističar i prirodoslovac, u djelu Osnove ljudske statistike ili usporedna demografija (Éléments de statistique humaine ou démographie comparée, 1855). U razvoju demografije karakteristično je da su se pojedini njezini dijelovi razvijali u okviru drugih znanosti (statistike, političke ekonomije, filozofije, sociologije, biologije) tako da se ona kao samostalna znanstvena disciplina konstituirala tek u XX. st.

[2] Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije; Smjernice za izradu strategije razvoja urbanih područja, praćenje njihove povedbe i vrednovanje; rujan 2015.
[3] Rječnik Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža; dostupno na www.enciklopedija.hr; preuzeto dana 07.09.2016.

Demografska statistika najstarija je specijalizirana grana statistike. U Hrvatskoj se demografija razvija od osnutka Kraljevskoga zemaljskog statističkog ureda u Zagrebu (1875). Od 1950-ih demografija je i nastavni predmet u okviru studija ekonomije i geografije.[4]

Prema popisu stanovništva Državnog zavoda za statistiku pod Grad Sinj spadaju naselja: Sinj, Bajagić, Brnaze, Čitluk, Glavice, Gljev, Jasensko, Karakašica, Lučane, Obrovac Sinjski, Radošić, Suhač, Turjaci, Zelovo.

Tablica 1: izvadak iz popisa stanovništva 2011. god.

	spol	***ukupno***
Grad Sinj	sve	24.826
	m	12.313
	ž	12.513
Sinj	sve	11.478
	m	5.621
	ž	5.857

Izvor: www.dzs.hr

Tablica 2: kretanje broja stanovnika grada Sinja 1948. – 2001. godine.

	1948.	***1953.***	***1961.***	***1971.***	***1981.***	***1991.***	***2001.***
Sinj	3.683	4.444	5.487	6.931	9.177	11.378	11.468
područje grada Sinja	15.526	16.864	18.687	20.598	23.849	25.985	25.373

Izvor: Naselja i stanovništvo Republike Hrvatske 1857. – 2001., Državni zavod za statistiku

Iz priloženih se tablica vidi proces kretanja stanovništva na području grada Sinja kroz proteklih nešto više od pola stoljeća. Uočljiv je trend blagog opadanja broja stanovnika šireg područja grada Sinja, dok sam Sinj kao naselje bilježi čak i neznatan porast broja stanovnika. Razlog tomu leži u činjenici da je Sinj središte Cetinske krajine te samim time nudi određene mogućnosti za stanovnike koji nisu prisiljeni na emigracije, osim onih na dnevnoj, tjednoj ili mjesečnoj (kratkoročnoj) bazi. Manja naselja u pripadnosti grada Sinja radi sve manje zastupljenosti poljoprivrede i stočarstva kao izvora životnih primanja gube svoje stanovnike

[4] Rječnik Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža; dostupno na www.enciklopedija.hr; preuzeto dana 07.09.2016.

koji u potrazi za boljim životom nemaju previše izbora. Takva kretanja stanovništva nazivaju se emigracije.

Emigracija ili iseljeništvo je proces odseljavanja stanovništva s nekog prostora uzrokovan njegovim određenim, za stanovništvo odbojnim faktorima, ili - češće - jačim privlačnim faktorima nekog drugog prostora, u koji se stanovništvo seli. Iseljenici napuštaju dragovoljno ili pod prisilom svoje domove iz ekonomskih, vjerskih političkih ili iz osobnih razloga.[5]

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku u Hrvatskoj proteklih godina postoji intenzivan porast emigracija, što je svakako slučaj i na području grada Sinja a zahvaljujući kojem će se u idućem razdoblju osjetiti posljedice kao što je nedostatak kvalitetne radne snage i mladih visokoobrazovanih ljudi. Sistematskim radom i isplaniranim poticajima moglo bi se omogućiti i ruralnim naseljima grada Sinja da pružaju dovoljan izvor prihoda i određene uvjete za kvalitetan život svojih žitelja koji potom ne bi bili prisiljeni napuštati rodne krajeve a što bi s druge strane uvelike pridonijelo jačanju gospodarske slike grada Sinja kao jedinice lokalne samouprave. Osim emigracija, veliki problem Republike Hvatske a tako i grada Sinja je tzv. starenje stanovništva.

Starenje stanovništva možemo jednostavno definirati kao rast udjela starijih u ukupnoj populaciji. Postoje brojne mjere demografskog starenja, no demografi najčešće koriste udio starih (65+) u populaciji- indeks starenja, koeficijent dobne ovisnosti starijih, udio mladih (0-14) u populaciji i medijalnu ili prosječnu starost populacije. Starenje je dugoročni demografski proces povezan sa periodima rasta fertiliteta (tzv. baby boom) i pada fertiliteta (tzv. baby bust) ... Starenju najviše doprinosi snižavanje fertiliteta, produljenje životnog vijeka ali i emigracija mladih. Demografsko starenje odnosno promjene u dobnoj strukturi stanovništva, koje se očituju kroz smanjenje broja mladih i rast broja starijih u populaciji, izazivaju zabrinutost, kako na nacionalnoj tako i na regionalnoj i lokalnoj razini. Te su brige prije svega izazvane prognozama o rastu ekonomskih i socijalnih troškova koje će potaknuti demografsko starenje u desetljećima pred nama, ali i u održivom funkcioniranju mnogih manjih sredina koje će starenjem biti najviše pogođene.[6]

[5] https://hr.wikipedia.org
[6] Čipin I., Akrap A., Knego J., Međimurec P., Đurđević K. (2014): „Demografski scenariji i migracije“, Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet, Katedra za demografiju

Tablica 3: prikaz stanovništva Splitsko-Dalmatinske županije (po dobnoj skupini).

pokazatelj	*2001.*	*2011.*
Mlado stanovništvo (0-14) (%)	21,2	17,9
Zrelo stanovništvo (15-64) (%)	66,7	67,8
Staro stanovništvo (65+) (%)	11,9	14,3

Izvor: www.dzs.hr

Tablica prikazuje zabrinjavajući trend starenja stanovništva.

Već godinama demografi upozoravaju na sve izraženiju pojavu depopulacije. Depopulacija je smanjenje broja stanovnika neke zemlje/pokrajine nastalo zbog malog prirodnog prirasta i raseljavanja stanovništva. Hrvatska država se nalazi u jako lošoj ekonomskoj situaciji što dovodi do povećanog uvoza, smanjene vlastite proizvodnje, nemogućnosti razvijanja novih vlastitih pogona i održavanja postojećih te zbog svega navedenog do velikog broja nezaposlenih. Mladi obrazovani ljudi u sve većem broju napuštaju svoje domove jer ulaskom u Europsku uniju imaju priliku konkurirati na velikom i moćnom tržištu rada koje im nudi više nego pristojne uvjete zaposlenja. Oni koji ostaju sa željom da svoju zemlju naprave boljom nemaju preveliku podršku države. Nevjerojatno je mala količina novca iz EU fondova povučena da bi se ostvario napredak, pa iako mladi Hrvati trudom, znanjem i zalaganjem postaju željena radna snaga u EU u svojoj zemlji nemaju adekvatna radna mjesta. Loša koordiniranost i loš rad određenih državnih institucija ostavile su veliki trag i na području grada Sinja.

Hrvatska je od 1961. do 1991. godine imala pozitivni prirodni prirast i pozitivan migracijski saldo prema preostalom prostoru bivše SFRJ. Zbog iseljavanja u europske i prekomorske zemlje, Domovinskog rata i prirodne depopulacije, Hrvatska 2001. ima gotovo isti broj stanovnika kao i 1961. Ali, između ovih dvaju popisa dogodile su se velike i vrlo nepovoljne promjene u dobnom sastavu stanovništva. S jedne strane zamjetno je smanjen udio mladih i, suprotno tomu, zamjetno je porastao udio starijih iznad 65 godina. Brojem i udjelom ostao je

gotovo isti broj osoba u radnoj dobi, no na temelju dosadašnjih demografskih trendova izvjesni su daljnji poremećaji u smjeru zamjetnog smanjenja broja osoba u radnoj dobi.[7]

[7] Akrap A., Grizelj M. (2011): Projekcije stanovništva Republike Hrvatske 2004.-2051., Državni zavod za statistiku, Zagreb

Negativni trend koji će se nastaviti ostavit će dugotrajne posljedice na domaću ekonomiju jer i u trenutku kad država bude sposobna pružiti uvjete pogodne za razvoj gospodarstva radna snaga će biti ograničena i neće postojati poticajna konkurencija među nezaposlenima.

Tablica 4: broj novorođene djece u Sinju 2010. – 2014. g.

godina	*ukupno*	*1. dijete*	*2. dijete*	*3. i sljedeće*
2014	232	98	89	45
2013	224	94	88	42
2012	251	104	88	59
2011	230	110	74	46
2010	261	106	102	53

Izvor: Državni zavod za statistiku

Depopulacija je po prirodi stvari destruktivna i što duže traje u sve većoj mjeri slabi demografsku snagu zajednice u sredini u kojoj se javlja. Današnja stopa fertiliteta u Hrvatskoj od 1,34 živorođena djeteta po ženi daleko je od razine nužne za jednostavnu zamjenu generacija. Iz tog razloga, budući da se ne može očekivati spontani porast rađanje, pogotovo većeg broja djece koja predstavljaju rizik po ekonomski i socijalni položaj obitelji i njenih članova, obaveza je društvene zajednice da se uključi u rješavanje populacijskih problema i preuzme svoj dio odgovornosti za reprodukciju stanovništva.[8]

Tablica DZS-a s podacima o novorođenoj djeci u Sinju u proteklim godinama dokazuje detektirane probleme i poteškoće s kojima se suočava današnje hrvatsko društvo. Grad Sinj, iako po mnogočemu povoljno mjesto za život i osnivanje obitelji ipak ne nudi dovoljno mogućnosti za zapošljavanje i osiguravanje egzistencije.

Stoga bi svakako bilo krajnje potrebno da se u što skorijem roku u proračunu grada kao i županije pronađu sredstva za poticanje nataliteta, kao što su jednokratne i višekratne novčane pomoći za svako dijete u obitelji; a trebalo bi svakako pokušati kroz nadolazeće godine pružiti mladim nesituiranim obiteljima mogućnosti otkupa ili trajnog zakupa stanova po povoljnim cijenama od grada – izraditi projekt sličan POS-ovim stanovima u najrazvijenijim gradovima Hrvatske. Također, poneke su općine u Dalmatinskoj zagori nudile mladim obiteljima pomoć pri izgradnji obiteljskih kuća u vidu financiranja ili subvencioniranja građevinskog materijala

[8] Akrap A., Grizelj M. (2011): Projekcije stanovništva Republike Hrvatske 2004.-2051., Državni zavod za statistiku, Zagreb

pa bi i u tome bilo dobro pronaći uzorak kojim se može doskočiti u pomoć mladim i perspektivnim obiteljima te samim time osigurati bezbrižnu budućnost grada Sinja ali i malih naselja koji gravitiraju Sinju.

Obrazovanje razmatramo kao povijesnu i društvenu kategoriju, kao proces obrazovnoga djelovanja i instituciju. U izravnoj je vezi s potrebama proizvodnje materijalnih dobara, sa stupnjem razvoja znanosti i tehnike, s ideologijom koja u njega ugrađuje razne ciljeve i solitičkim uređenjem nekog društva. Tri su se smjera obrazovanja nadograđivala kroz povijest: razvoj sposobnosti pojedinaca, osposobljavanje za funkcije života te čuvanje, prijenos i korištenje duhovnih, kulturnih, znanstvenih i empirijskih znanja i iskustava čovjeka.[9]

Tablica 5: Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi, obrazovnim područjima, popis 2011.

	ukupno	***bez škole***	***1-3 razreda osnovne škole***	***4-7 razreda osnovne škole***	***osnovna škola***	***srednja škola***	***visoko obrazovanje***
Grad Sinj	20.370	513	301	1.234	3.682	12.128	2.506

Izvor: www.dzs.hr

Priložena se tablica odnosi na šire područje grada Sinja, odnosno na naselja koja pripadaju pod grad Sinj. Većina naselja sinjske krajine ima ustrojene osnovne škole dok grad Sinj nudi izbor srednjoškolske naobrazbe od strukovnih i tehničkih škola do gimnazija.

Uspjesi studenata koji su srednjoškolsku naobrazbu stekli u Sinju dokazuje da je školstvo na zavidnoj razini u usporedbi sa sličnim mjestima. Grad Sinj također nudi i obrazovanje za odrasle, u javnoj ustanovi Pučko otvoreno učilište Sinj i privatnoj školi za odrasle Semafor u sklopu koje se održava i škola stranih jezika. Grad Sinj proteklih je godina u proračunu izdvajao sredstva za stipendiranje uspješnih učenika i studenata, a nerijetko to čine i okolna manja naselja što je svakako pohvalna činjenica koja ulijeva nadu u još bolju budućnost i naobrazbu mladih s područja grada Sinja.

[9] Vidulin–Orbanić S. (2007.), Metodički obzori 2, „Društvo koje uči“: povijesno-društveni aspekti obrazovanja; Filozofski fakultet, Pula

Kad pričamo o **socijalnom uključivanju i uslugama socijalne skrbi** grada Sinja važno je istaknuti podatke Centra za socijalnu skrb u Sinju u čijoj su nadležnosti svi korisnici svih oblika socijalne skrbi na području Cetinske krajine. Prema tim podacima na kraju siječnja 2015. godine evidentirano je 2.128 korisnika različitih prava pomoći, dok je u isto vrijeme 2014. godine bilo 2.390 korisnika pomoći (smanjenje od 262 korisnika, odnosno 11%).[10]

Tablica 6: Socijalne naknade za siječanj 2015. godine u Cetinskoj krajini

SOCIJANA NAKNADA	ZAJAMČENA MINIMALNA NAKNADA	DOPLATAK ZA DJECU	OSOBNA INVALIDNINA	OSTALE SOCIJALNE NAKNADE
BROJ KORISNIKA	295	1429	334	70

Izvor: Centar za socijalnu skrb, Sinj; dostupno na www.sinj.hr

Prema dostupnim podacima vidljivo je da korisnici doplatka za djecu čine najveći postotak korisnika socijalne skrbi u Sinju što ukazuje na činjenicu da broj građana na rubu siromaštva nije posebno zabrinjavajući u odnosu na broj stanovnika Cetinske krajine, naročito ako se uzme u obzir broj ruralnih mjesta u sastavu lokalne samouprave.

Uzimajući u obzir da je cijeli Cetinski kraj, odnosno nekadašnja Općina Sinj, pod ingerencijom Centra za socijalnu skrb u Sinju te da je prema popisu iz 2011. na tom području živjelo 48.349 ljudi, može se zaključiti da otprilike 4,4 % stanovnika Cetinskog kraja prima neku vrstu socijalne pomoći. Međutim, usprkos relativno niskom postotku korisnika socijalne pomoći, treba imati na umu da dio stanovništva zbog dugotrajne nezaposlenost više ne ostvaruje pravo na naknadu za nezaposlenost (kategorija „ostale socijalne naknade“), odnosno više se ne evidentiraju u toj kategoriji.

Kada je u pitanju **stopa kriminala**, istraživanje sigurnosti 29 najvećih hrvatskih gradova koje su proveli Ekonomski institut Zagreb i časopis Zaštita, utemeljeno na službenim statističkim podacima Ministarstva unutarnjih poslova, ukazalo je da se Sinj redovito svrstava među najsigurnije gradove u Hrvatskoj u četiri ključne kategorije.[11]

[10] Grad Sinj; Strategije razvoja grada Sinja, Razdoblje 2015.-2020.; studeni 2015.; dostupno na ww.sinj.hr dana 07.09.2016.
[11] Grad Sinj; Strategije razvoja grada Sinja, Razdoblje 2015.-2020.; studeni 2015.; dostupno na ww.sinj.hr dana 07.09.2016.

Tablica 7: Pozicija grada Sinja na listi 29 najvećih gradova RH u kontekstu pojedinih vrsta kaznenih djela na 1000 stanovnika

STOPA NASILNIH KAZNENIH DJELA		
RANG	GRAD	2011.
7	SINJ	0,28
STOPA IMOVINSKIH KAZNENIH DJELA		
RANG	GRAD	2011.
2	SINJ	3,75
STOPA ŽRTAVA U PROMETU		
RANG	GRAD	2011.
6	SINJ	3,5
STOPA ZLOUPORABE OPOJNIH DROGA		
RANG	GRAD	2011.
7	SINJ	1,01

Izvor: Zaštita - časopis za zaštitu i sigurnost osoba i imovine, www.zastita.info, 2014

Zdravstvena infrastruktura Sinja kao središta Cetinske krajine je razvijena do zadovoljavajuće mjere no ipak daleko je od idealne.

U gradu djeluje Dom zdravlja, 14 općih ambulanti, 12 stomatoloških ambulanti te 6 ljekarni. Kontinuirane reforme u smjeru centralizacije sustava zdravstva i optimizacija troškova povezanih s pružanjem zdravstvenih usluga rezultiraju stalnim rizikom da se sinjskom Domu zdravlja ukine stacionar i rodilište, a čime se ugrožava sveukupna dostupnost i temeljno pravo na zdravstvenu skrb. Odlukama Ministarstva zdravlja iz sredine 2015. godine, planira se optimizirati Mreža javne zdravstvene službe kojom se određuje potreban broj zdravstvenih ustanova, privatnih zdravstvenih radnika, odnosno potreban broj timova primarne zdravstvene djelatnosti, broj timova specijalističko-konzilijarne zdravstvene djelatnosti i specijalističke

dijagnostike po djelatnostima, potreban broj kreveta po djelatnostima i po vrstama bolničkih zdravstvenih ustanova te potreban broj kreveta po stacionarima domova zdravlja.[12]

U navedenim odlukama leži velika opasnost za zdravstvenu infrastrukturu Sinja jer bi građani Sinja i okolice mogli doći u situaciju da i za banalne preglede moraju ići u Split.

2.2. Gospodarstvo

Gospodarstvo je ljudska djelatnost koju sačinjavaju proizvodnja, potrošnja i razmjena.

Gospodarstvo se dijeli na tri osnovne djelatnosti, a to su:

primarne: poljoprivreda, stočarstvo, ribarstvo i šumarstvo

sekundarne: industrija, građevinarstvo, rudarstvo, energetika, brodogradnja i proizvodno obrtništvo.

tercijarne: trgovina, promet, ugostiteljstvo, bankarstvo i turizam.

Kao četvrtu djelatnost treba spomenuti neproizvodnu, (općenito one koje dobivaju plaće iz proračuna), a to su školstvo, zdravstvo, policija, uprava.[13]

Gospodarstvo grada Sinja je nerazvijeno i ne odgovara potrebama stanovnika Sinja i Cetinske krajine. Veliki problem predstavlja nezaposlenost, zbog čega je u potrazi za poslom znatan broj stanovnika emigrirao u zemlje Zapadne Europe. Danas je u gospodarstvu zaposleno oko 5000 radnika, dok je taj broj prije Domovinskog rata bio oko 20 000 radnika.[14]

Uzrok tome leži u činjenici da grad Sinj ne spada u poticajno poslovno okruženje te u ograničenim okvirima za daljnji razvoj. Kao takav djeluje negativno na investitore i poduzetnike, kako domaće tako i strane te se ne otvaraju nikakve značajnije tvrtke a sve veći broj postojećih se zatvara u nemogućnosti da bude dio današnje tržišne utakmice u regiji i Europi.

Kvalificirana radna snaga nema mogućnosti zadovoljavanja vlastitih potreba pa stoga onaj njen dio koji iz raznih razloga ne može napustiti grad Sinj i okolicu prihvaća i bori se za poslove ispod razine obrazovanja a nerijetko, zajedno s nekvalificiranom radnom snagom

[12] Grad Sinj; Strategije razvoja grada Sinja, Razdoblje 2015.-2020.; studeni 2015.; dostupno na ww.sinj.hr dana 07.09.2016.
[13] https://hr.wikipedia.org
[14] Grad Sinj; dostupno na www.sinj.hr; preuzeto dana 07.09.2016.

koja ni danas nije malobrojna, životnu egzistenciju osigurava u vodama sive ekonomije i rada na crno.

***Slika 1**: podaci Udruženja obrtnika grada Sinja*

Na dan ***31. ožujka 2012. godine*** udruženje je imalo 683 aktivnih obrtnika.

Mjesto	Ukupno	Ugos.	Trg.	Prije-vozne	Proiz. zanat.	Usluž. zanat.	Poljop. ribarske	Frizer. kozmet.
SINJ	353	89	77	21	29	88	11	38
TRILJ	151	43	18	8	13	55	6	8
VRLIKA	27	7	2	5	3	8	1	1
HRVACE	59	14	7	7	3	23	1	4
OTOK	54	18	5	3	8	15	1	4
DICMO	39	10	6	3	6	11	1	2
Ukupno	**683**	**181**	**115**	**47**	**62**	**200**	**21**	**57**

Na dan ***01. rujna 2008. godine*** Udruženje je imalo 818 aktivnih obrtnika.

Tabelarni prikaz rasporeda obrtnika po mjestima i djelatnostima:

Mjesto	Ukupno	Ugos.	Trg.	Prijevoz.	Građ.	Ostalo
SINJ	425	71	89	27	88	150
TRILJ	178	56	19	9	19	75
VRLIKA	35	5	8	5	3	14
HRVACE	69	18	11	8	14	18
OTOK	60	24	6	4	11	15
DICMO	51	9	7	6	9	20
Ukupno	**818**	**183**	**140**	**59**	**126**	**292**

Na dan ***03. listopada 2005. godine*** Udruženje je imalo 786 aktivnih obrtnika, a broj članova se kreće od 750 do 800.

Tabelarni prikaz rasporeda obrtnika po mjestima i djelatnostima:

Mjesto	Ukupno	Ugos.	Trg.	Prijevoz.	Građ.	Ostalo
SINJ	413	103	183	29	46	52
TRILJ	176	61	55	18	42	-
VRLIKA	38	11	13	7	7	-
HRVACE	65	15	17	11	13	9
OTOK	51	17	17	7	10	-
DICMO	43	7	21	7	8	-
Ukupno	**786**	**214**	**306**	**79**	**126**	**61**

Izvor: Grad Sinj, dostupno na www.sinj.hr; preuzeto dana 07.09.2016.

Tabelarni prikazi na slici dokazuju teoriju o još uvijek ne dramatičnom egzodusu poduzetnika i općenito poduzetničko – razvojnog duha s područja grada Sinja.

Grad Sinj kao lokalna samouprava također nema baš izrazito razvijenu poduzetničku klimu pa je svo djelovanje svedeno u samo četiri gradska trgovačka društva:[15]

1. KAMIČAK d.o.o. - društvo s ograničenom odgovornošću za upravljanje parkiralištima

2. VODOVOD I ODVODNJA CETINSKE KRAJINE d.o.o. - društvo s ograničenom odgovornošću za obavljanje djelatnosti javne vodoopskrbe i javne odvodnje
3. ČISTOĆA CETINSKE KRAJINE d.o.o. - za obavljanje komunalnih djelatnosti

4. GOSPODARSKA ZONA KUKUZOVAC d.o.o. - društvo za razvitak, izgradnju i upravljanje gospodarskom zonom Kukuzovac

Upravo u posljednje navednom trgovačkom društvu, točnije u području njegove djelatnosti leži nada u boljitak i razvoj gospodarstva i poduzetničke klime u gradu Sinju.

U dosadašnjim strateškim razvojnim i prostorno planskim dokumentima Grada Sinja, kapitalni projekt u području ostvarivanja uvjeta za gospodarski razvitak Grada je Gospodarska zona Kukuzovac, južno od naselja Grada, a 10 km od čvora Dugopolje na auto cesti Zagreb-Split, na površini od 156 ha izvaredno povoljnog terena za ovu namjenu.[16]

Namjena korištenja Gospodarske zone Kukuzovac:

- Gospodarska namjena (106,20 ha, organiziranih u 31 prostornoj cjelini) - omogućava se gradnja proizvodnih i poslovnih sadržaja:

proizvodnih pogona, zanatskih pogona, skladišta, prodajnih prostora (prodavaonice, manje robne kuće, prodajni saloni i slični prostori koji služe za prodaju - promidžbu vlastitih i drugih proizvoda), izložbenih salone, uslužnih sadržaja, administrativno-upravnih sadržaja, manjih ugostiteljskih sadržaja i drugo.

- Uslužni sadržaji smješteni su u središnjem području gospodarske zone uz glavnu uzdužnu sabirnu ulicu u četiri prostorne cjeline. Namijenjeni su za:

gradnju javnih i društvenih sadržaja, ugostiteljsko turističkih sadržaja (smještajni dio – hoteli, pansioni, ugostiteljski dio – restorani, caffe bar, disco klub i sl.), zabavnih i sličnih sadržaja te športskih sadržaja (zatvoreni športski sadržaji, otvorena igrališta, dječja igrališta i sl.).[17]

[15] Grad Sinj; dostupno na www.sinj.hr dana 07.09.2016.
[16] www.sinj.hr
[17] www.gzk.hr

Prema trenutno raspoloživim podacima trgovačkog društva Gospodarska zona Kukuzovac d.o.o. u sklopu zone nalazi se 39 poduzetnika, većinom u proizvodnom i prerađivačkom sektoru. Većina tvrtki koje su potpisale ugovore i predugovore, čak i prije dovršavanja izgradnje poslovnih objekata zapošljavale su kvalificirane radnike, posebno s područja grada Sinja i okolice što je svakako doprinijelo smanjenju stope nezaposlenosti a dugoročno gledano i stvaranju pozitivnog poduzetničkog okruženja. Gospodarska zona Kukuzovac nalazi se na području koje ima status slobodne carinske zone i brdsko-planinskog područja što investitorima nudi određene povlastice te samu zonu čini još privlačnijom. Grad Sinj je s ovim projektom napravio veliki korak naprijed, ustupivši poduzetnicima povoljno i pogodno mjesto za rad i proizvodnju a svojim građanima slobodna radna mjesta koje su vjerojatno neke od njih zadržala u Sinju i Hrvatskoj te im pružila egzistencijalnu slobodu. U budućnosti se mora raditi na razvijanju još ovakvih projekata i jačanju gospodarstva grada Sinja.

Bruto domaći proizvod jest tržišna vrijednost finalnih dobara i usluga proizvedenih unutar jedne zemlje u određenom vremenskom razdoblju. U modernom gospodarstvu proizvode se brojna dobra i usluge (automobili, odjeća, stambena štednja, police osiguranja). Makroekonomija, a BDP je makroekonomska kategorija, ne ide u detaljnu analizu na toj razini, već ima za cilj razumijevanje ponašanja gospodarstva kao cjeline.[18]
Budući da podaci o bruto domaćem proizvodu na razini lokalnih samouprava nisu dostupni iz relevantnih statističkih izvora prikazat će se podaci izrađeni za Splitsko-Dalmatinsku županiju.

Tablica 8: Bruto domaći proizvod Splitsko-Dalmatinske županije

	Bruto domaći proizvod, tisuće HRK			
Splitsko-Dalmatinska županija	2005.	2006.	2007.	2008.
	22 623 209	25 039 027	28 865 932	29 770 842
2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
27 920 093	27 658 816	27 497 122	26 930 960	27 044 330

Izvor: DZS, HNB

[18] web.efzg.hr/Bogdan

Iz priložene se tablice vidi da je BDP u Splitsko-Dalmatinskoj županiji 2013.god. u porastu u odnosu na 2005.god., no ipak 2007. i 2008., godinama prije globalne recesije BDP je dosegao svoju najvišu točku. Kriza koja je obuhvatila gotovo sve grane ljudskog djelovanja zaustavila je investicije i daljnji razvoj područja. Poduzetnici Hrvatske pet godina su poslovali u uvjetima recesije, a gospodarski izazovi i trendovi se sa nacionalne preslikavaju i na lokalnu razinu. Mikroregionalna područja poput Sinja prolaze lošije jer imaju manje opcija kako bi neutralizirali negativne utjecaje.

Sinjski poduzetnici poslovali su lošije od županijskog i hrvatskog prosjeka. U razdoblju od 2010. do 2015. godine 5% poduzetnika zatvorilo je svoje tvrtke, ali onaj dio poduzetnika koji je opstao imao je pozitivne konsolidirane financijske rezultate.[19]

Projektima kao što je gospodarska zona Kukuzovac od iznimne je važnosti povećati broj investicija, proizvodnju, potrošnju i platežnu moć građana. Grad Sinj ima sjajne predispozicije za to, potrebno je samo bolje gospodarenje.

Cetinski je kraj naseljen još od prapovijesnog doba o čemu svjedoče brojni arheološki pronalasci. Položaj i klima Cetinske krajine pogodovali su razvoju poljodjelstva, a na planinskim obroncima i stočarstva. Prvi starosjedioci na ovim područjima su bili pripadnici ilirskog plemena Delmati koji su obitavali u Cetinskoj rajini do dolaska Rimljana, no nakon brojnih ustanaka i borbe protiv rimske vlasti ipak je Cetinska krajina pala pod upravu Rima. Početkom 7. stoljeća područje Dalmacije, pa tako i Cetinske krajine naseljavaju Hrvati koji prihvaćaju kršćanstvo. U prvim državnim tvorevinama, hrvatskim kneževinama i kraljevinama, Sinj je kao grad bio sjedište Cetinske krajine. Sinj je u razdoblju od 1513. do 1686. bio pod turskom vlasti dok nije dospio pod mletačku vlast. Važna godina za povijest grada Sinja je 1715. kad je 700 sinjskih branitelja, uz pomoć - vjeruje se – čudotvorne Gospe sinjske zaustavilo prodor više desetaka tisuća vojnika moćne turske vojske na europski teritorij. Sinj je u kasnijoj povijesti bio pod upravom austrijske i francuske vlasti, zatim u sastavu Kraljevine SHS, Kraljevine Jugoslavije, NDH, SFRJ a od osamostaljenja Republike Hrvatske konačno postaje slobodni, suvereni i neovisni teritorij.

Burna i bogata povijest ostavila je brojne tragove na kulturi grada Sinja, od građevina do znamenitosti. Najpoznatije kulturne znamenitosti Sinja su:

- Crkva Čudotvorne Gospe Sinjske - znamenito marijansko svetište, građena je od 1669. do 1712. godine. Mnogo puta je oštećena, ali je do danas zadržala svoj izvorni izgled. Središnje

[19] www.dzs.hr

mjesto u crkvi zauzima slika Čudotvorne Gospe Sinjske, koja je prema legendi Sinj zauvijek oslobodila od turske vlasti

- Stari grad - srednjovjekovna utvrda na brdu iznad samog Sinja, koja je bila utočište puku i vojnicima od najezde osvajača, a u njenom središtu se nalazi crkva sv. Mihovila , u kojoj se nalazi slika Gospe od Milosti. Nakon mnogobrojnih potresa od same tvrđave nije mnogo ostalo. To je veoma važan kulturno-povijesni objekt grada Sinja, a za njega se zna i izvan granica Hrvatske, što uvelike može pridonijeti razvoju turizma u Sinju.

- Kamičak - jedan od najslikovitijih i najupečatljivijih simbola Sinja, koji je smješten u samoj gradskoj jezgri, nasuprot crkve Čudotvorne Gospe Sinjske. To je utvrda sagrađena 1712.godine na istoimenom brežuljku. Na utvrdi se nalazi kula koja je služila kao promatračnica, na kojoj je sat koji zvoni tri minute prije punog sata i na puni sat otkucava točno vrijeme.

- Spomenik Alkaru - postavljen je 1965. godine. To je jedan od poznatijih simbola Sinja, živopisna skulptura alkara - kopljanika na konju, a rad je akademskog kipara Stipe Sikirice.

- Muzej Sinjske alke – otvoren godine 2015., svojom stalnom postavom doseže najviše muzejske standarde, prezentacijske i tehnološke te predstavlja vrhunski muzej, čime privlači brojne turiste i pogoduje razvoju turizma

Osim kulturnih znamenitosti, važno je spomenuti i kulturno-umjetnička društva koja djeluju u Sinju a to su Klapa Sinj, KUD Bnaze, KUD Vrilo, Gradska glazba Sinj itd.

Za **turizam** grada Sinja od prvenstvene su važnosti Crkva čudotvorne Gospe Sinjske i alka, viteška igra koja se svake godine održava u spomen na hrabre sinjske branitelje koji su zaustavili tursku vojsku u 18. stoljeću.

Crkva je, osim po svojoj ljepoti i brojnim umjetničkim djelima unutar nje – od oltara izrađenih od strane najistaknutijih hrvatskih kipara, do ulaznih vrata i vitraja – najpoznatija kao okupljalište hodoćasnika koji na blagdan Velike Gospe u velikom broju posjećuju grad Sinj i crkvu. Sinj je uvršten među marijanska svetišta te je turizam grada zavisan o religijskom turizmu.

Alka, viteška igra svake godine poprima nove dimenzije i privlači sve veći broj posjetitelja, domaćih ali i stranih. 2015. godine odigrala se jubilarna 300. Sinjska alka a otvoren je i Muzej sinjske alke koji je upotpunio i obogatio turističku sliku grada. U kulturi Sinja i njegovih stanovnika ali i cijele Cetinske krajine alkarstvo je sinonim časti, ponosa i domoljublja te je

dječački san svakog Sinjanina jednog dana „trčati“ alku. Ljudima koji nisu s tog područja po mnogočemu je zanimljiva ta viteška igra a primjer tomu je i statut alkara koji nalaže da alkari mogu biti samo muškarci rođeni u Sinju koji svojim životom predstavljaju časnog i poštenog čovjeka, onoga koji služi na ponos svoje obitelji i kraja.

Grad Sinj odlično skrbi o svom najpoznatijem obilježju, zbog kojeg je nadaleko poznat te turizam koji se veže na datume odigravanja alke iz godine u godinu bilježi sve veće uspjehe.

POLJOPRIVREDA - jest gospodarska djelatnost koja obuhvaća bilinogojstvo, stočarstvo i s njima povezane uslužne djelatnosti

POLJOPRIVREDNI PROIZVODI - jesu proizvodi bilinogojstva, stočarstva i ribarstva te proizvodi prvog stupnja njihove prerade.

POLJOPRIVREDNO GOSPODARSTVO - jest proizvodno-gospodarska jedinica koja se bavi poljoprivredom, a djeluje kao trgovačko društvo, obrt ili zadruga ako je registrirano za obavljanje poljoprivredne djelatnosti te kao seljačko gospodarstvo ili obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo[20]

Područje grada Sinja obuhvaća ukupnu površinu od 19.529 ha. Područje grada Sinja obuhvaća najvrjednije površine za poljoprivrednu proizvodnju koju čine oranice i vrtovi, voćnjaci, vinogradi i livade. Poljoprivredna proizvodnja je orijentirana na prostoru Sinjskog, Hrvatačkog i Dicmanskog polja. Kraški pašnjaci i šume na izdignutim, brdskim i planinskim predjelima predstavljaju dobru osnovu za slobodnu ispašu stoke, dok livade predstavljaju značajne površine za stočnu hranu kao i ispašu stoke.

Samo Sinjsko polje, blagorodna ravnica u krševitoj regiji kroz povijest je bilo sinonim za ratarstvo pa su tako, u dobu kad je veći broj ljudi živio na selu i egzistenciju osiguravao poljoprivredom, seljaci obrađivali gotovo cijelo polje. Nametanjem modernog vremena i uvjetima koji nastaju urbanizacijom drugog dijela 20. stoljeća ruralni su se krajevi opustošili, a ratarstvo i stočarstvo postali su niska grana gospodarstva. Sve veći broj ljudi bio je primoran na rad u urbanijim područjima pa su se sela raselila a poljoprivreda zapustila. Tako je i Sinjsko polje od gotovo maksimalnog iskorištavanja potencijala došlo na mali broj obrađivanih površina i na neiskorištenost velikog i važnog resursa.

Fondovi Europske unije osiguravaju poticaje za veće poljoprivrednike s jasnim planom rada i razvoja, odnosno proizvodnje, što bi se trebalo iskoristiti u najvećoj mogućoj mjeri. Potrebno

[20] Par V. (2002): Rječnik pojmova iz ekonomije i definicije, Zagreb

je educirati ljude, ratare i stočare na sve mogućnosti koje su im pružene te im osigurati logističku podršku u planiranju i ostvarivanju ciljeva. Poljoprivreda u Cetinskom kraju mora biti jedna od vodećih grana gospodarstva jer u iskonu sam geografski položaj Sinja i okolice, rijeka Cetina sa svim pritocima koja hrani blagorodnu zemlju i nebrojena prirodna bogatstva zalog su za razvoj kvalitetnog života ljudi koji su spremni baviti se ovom granom djelatnosti.

2.3. Urbano okruženje

U ovom dijelu ćemo obraditi kvalitetu urbanog okoliša, izloženost ekološkim rizicima, primarnu infrastrukturu, infrastrukturu za mobilnost i internetsku povezanost i urbani prijevoz.

Detalji o specifičnim pojedinačnim dijelovima sinjskog prostora i relevantne infrastrukture nalaze se u dokumentima:

- Prostorni plan uređenja grada Sinja, Urbos d.o.o. Split, 2001.

- Odluka o donošenju izmjena i dopuna Prostornog plana uređenja Grada Sinja, Službeni glasnik Grada Sinja, 28. listopada 2014.

U Gradu Sinju bilježi se I. kategorija kakvoće zraka, što označuje čist ili neznatno onečišćen zrak.[21]

U najvećem se postotku u Sinju koriste fosilna goriva – u kućanstvima drvo za ogrjev, loživo ulje itd, u manjem postotku plin (propan butan); u prometu najviše dizelska i benzinska goriva te u manjem postotku plin. Upravo u tim oblicima korištenja leži najveći razlog zagađivanja zraka, tim više što se sam grad Sinj nalazi na važnom prometnom pravcu i promet je uglavnom pojačan.

Kontrola kvalitete vode u distributivnom sustavu (vodospreme i mreža) provodi se sukladno Pravilniku o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće i svi rezultati pokazuju da voda za piće odgovara traženim standardima – povoljnog kemijskog sastava, ima mali isparni ostatak te malu mineralizaciju. Opća ocjena ekološkog stanja na mjernim postajama na temelju kemijskih i fizikalno-kemijskih elemenata u 2010., 2011. i 2012. godini je dobro.[22]

[21] Grad Sinj; Strategije razvoja grada Sinja, Razdoblje 2015.-2020.; studeni 2015.; dostupno na ww.sinj.hr dana 07.09.2016.
[22] Grad Sinj; Strategije razvoja grada Sinja, Razdoblje 2015.-2020.; studeni 2015.; dostupno na ww.sinj.hr dana 07.09.2016.

Kao i cijela makroregija u kojoj se nalazi i grad Sinj posjeduje bogatstvo prirodne izvorske onečišćene vode. Vodotok rijeke Cetine sa svojim pritocima u Sinjskom polju predstavlja zasad neiscrpan izvor vode no ipak treba uvesti sustavnu kontrolu zagađivanja i poduzeti sve moguće mjere kako bi se održala kvaliteta izvorskih voda.

Tablica 9: Kvaliteta vode u Sinju za 2012. godinu

mjesto	salinitet	elektro-vodljivost (mS/cm)	Tvrdoća		ukupna otopljena tvar TDS (mg/L)
			mg CaCO3/L	°D	
SINJ	0	297	171	9,6	169

Izvor: Grad Sinj, dostupno na www.sinj.hr

Temeljni izvor **onečišćenja tla** je taloženje iz atmosfere te prekomjerna i nekontrolirana upotreba mineralnih gnojiva i zaštitnih sredstava. U urbanom području glavni izvor onečišćenja je nekontrolirano bacanje različitog krutog otpada. Međutim, postoje neka područja permanentne opasnosti kao što su:

- skladište rabljenih automobila smješteno neposredno iznad izvora vode; ukazuje se na činjenicu da je Sinjski Obrovac trajno upitna lokacija;
- Dalmatinka nema pravi pročistač vode;
- ergela konja na hipodromu - ne tretiraju se otpadne materije;
- klaonice su rasute na mnogo mjesta bez uređaja za pročišćavanje itd.

U javne **zelene površine** spadaju površine namijenjene urbanom zelenilu (parkovima) te pejzažnom i zaštitnom zelenilu. Ukupna površina javnih zelenih površina u Gradu Sinju iznosi 92.014 m², tj. broj kvadratnih metara zelenih površina po stanovniku iznosi 3,71 m², a što je u skladu s normativom koji iznosi 3 m² po stanovniku.[23]

Grad Sinj sa svojom okolicom obiluje zelenim površinama koje su u velikoj mjeri iskorištene za ratarski uzgoj i ispašu stoke. Problem je što su to uglavnom mali obiteljski posjedi koji se koriste samo u vlastite potrebe bez okrupnjivanja gospodarstava i daljnjeg razvoja.

[23] Grad Sinj; Strategije razvoja grada Sinja, Razdoblje 2015.-2020.; studeni 2015.; dostupno na ww.sinj.hr dana 07.09.2016.

Na području Grada Sinja organizirano skupljanje i odvoz otpada te čišćenje javnih gradskih površina obavlja poduzeće Čistoća Cetinske krajine d.o.o., a odlaže ga na odlagalištu otpada "Mojanka“, koje se nalazi na području Kukuzovac, odnosno smješteno je na visoravni između Sinjskog polja na istočnoj strani i brdovitog područja Visoka na zapadnoj strani. Odlagalište je udaljeno oko 4 km južno od naselja Sinj i oko 2 km južno od naselja Brnaze. Na odlagalištu Mojanka otpad se odlaže već 50-ak godina. Danas se na ovom odlagalištu odlaže dominantno miješani komunalni otpad iz gradova Sinja i Trilja te općina Dicmo, Hrvace i Otok, a u znatno manjim količinama neopasni proizvodni otpad. Važno je spomenuti da se odlaže i životinjski otpad u dnevnoj količini od cca 3,0 t iz klaonica i stočnih farmi sa Sinjskog područja. Odlagalište je ograđeno i čuvano. Otpad se nasipa u sloju od cca 5 m, ravna se i zatrpava pokrivkom.[24]

Tablica 10: Podaci o odlagalištima otpada i količini zbrinutog otpada na području grada Sinja

Odlagalište (naziv i mjesto odlaganja) te trgovačko društvo koje upravlja odlagalištem	Jedinica lokalne samouprave koja odlaže komunalni otpad na odlagalište	Količina odloženog komunalnog otpada (u T)		
		2011	2012	2013
Mojanka, Kukuzovac, Sinj, Vodovod i čistoća Sinj, d.o.o.	Gradovi Sinj i Trilj te općina Dicmo, Hrvace i Otok	31464	30242	26340

Izvor: Grad Sinj, dostupno na www.sinj.hr

Iako je odlagalište „Mojanka“ jedino odlagalište na području Sinja zadovoljava sve potrebe navedenih korisnika. U budućosti će biti potrebno poduzeti korake moderniziranja i unaprjeđivanja odlagališta i načina zbrinjavanja otpada, kao i eventualnog povećanja kapaciteta zbog razvoja Gospodarske zone Kukuzovac u kojoj bi trebao nastati povećani broj proizvodnih pogona koji će imati i određenu količinu otpada.

Problem područja grada Sinja u smislu zbrinjavanja otpada postoji i u brojnim, manjim ili većim divljim odlagalištima. Nemar ljudi kroz godine doveo je do određenog stupnja zagađenja tla i narušavanja biološkog okruženja. Edukacijom i preventivnim mjerama u budućnosti je od ključne važnosti sanirati divlja odlagališta i sprječiti nastanak novih kako bi se pravilnim zbrinjavanjem otpada očuvao okoliš Sinja.

[24] Grad Sinj; Strategije razvoja grada Sinja, Razdoblje 2015.-2020.; studeni 2015.; dostupno na ww.sinj.hr dana 07.09.2016.

Tablica 11: Podaci o divljim odlagalištima na području grada Sinja

	Broj divljih odlagališta	Broj saniranih divljih odlagališta	Utrošena sredstva za sanaciju divljih odlagališta i izvori sredstava na koncu 2013. (u kn)		
			Fond	Vlastita sredstva	Ukupno
Grad Sinj	10	10	97020,50	28854,46	122874,96

Izvor: Grad Sinj, dostupno na www.sinj.hr

Vodoopskrba i odvodnja predstavlja jednu od temeljnih infrastruktura urbanih cjelina, potrebnu za daljnji civilizacijski napredak zajednice. Osim usluge javne vodoopskrbe na području gradova Sinja društvo Vodovod i odvodnja Cetinske krajine d.o.o., Sinj, pruža usluge i gradu Trilju, dijelu grada Omiša te općinama: Dicmo, Otok, Hrvace, Dugopolje, Klis, Muć i Lećevica. Tvrtka je u suvlasništvu gradova Sinja (47%), Trilja (26%), Otoka (12%), Hrvaca (10%) i Dicma (5%). Društvo upravlja s 3 crpne stanice - Ruda, Kosinac i Šilovka, 2 pročistača otpadnih voda u Sinju i Trilju, 42 vodoopskrbna objekta (crpni uređaji, rezervoari) te glavnom vodovodnom mrežom duljine 190 km, lokalnom vodovodnom mrežom duljine 150 km, 22 km kanalizacijske mreže i s oko 14.000 vodovodnih priključaka, a cca 98% stanovnika grada Sinja je priključeno na vodovodnu mrežu te se može zaključiti da vode ima u zadovoljavajućim količinama. Također, stanovnik Sinja u prosjeku troši 121 litru vode dnevno.[25]

Grad Sinj razvio je primarnu infrastrukturu do razine dovoljne da opskrbljuje ne samo područje grada nego i šire područje unutar makroregije u kojoj se nalazi. Stalnim ulaganjem u razvoj vodoopskrbne mreže dobiveni su izvrsni rezultati i odlični temelji za budući razvoj. Veliku pažnju treba obratiti na razvoj sustava odvodnje otpadnih voda jer je tek djelomično razvijena mreža odvodnje. Na mrežu izgrađenih vodoopskrbnih objekata na području grada Sinja priključen je veliki broj kućanstava Sinja i okolice, a voda koju dobivaju je u najvećem postotku u najvišem razredu kakvoće što je više nego zadovoljavajući aspekt vodoopskrbne mreže.

[25] Grad Sinj; Strategije razvoja grada Sinja, Razdoblje 2015.-2020.; studeni 2015.; dostupno na ww.sinj.hr dana 07.09.2016.

Tablica 12: Stupanj priključenosti korisnika na sustav odvodnje na području grada Sinja

Naselja	Naselje u aglomeraciji	Stanovništvo 2013.	Priključci 2013.	Priključenost 2013. (%)
Brnaze	90 %	2871	0	0 %
Glavice	85 %	3196	0	0 %
Sinj	100 %	11501	6465	56 %
Područje sustava odvodnje		17568	6465	37 %
Septici/septičke jame		1596		
Aglomeracija Sinj		19163	6465	34 %

Izvor: Grad Sinj, dostupno na www.sinj.hr

U kontekstu elektroenergetskog sustava, trenutne kapitalne elektroenergetske građevine na području Sinja su:

- TS 110/35 kV Sinj
- DV110 kV HE Peruća-TS Sinj
- DV110 kV TS Sinj - TS Meterize (TS Dugopolje)
- DV 110 kV HE Peruća - Buško Blato[26]

U budućnosti se u strategijama razvoja grada Sinja planira izgradnja vjetroelektrana i sunčanih elektrana, što bi bili projekti od krucijalne važnosti za energetsku opskrbu grada Sinja iz ekoloških obnovljivih izvora. Samim time puno bi se doprinijelo očuvanju okoliša i modernizaciji energetskog sustava u Sinju. Također se planira i izgradnja visokotlačnih i niskotlačnih podzemnih plinovoda što je svakako veliki impuls u razvoju energetske opskrbe.

[26] Grad Sinj; Strategije razvoja grada Sinja, Razdoblje 2015.-2020.; studeni 2015.; dostupno na ww.sinj.hr dana 07.09.2016.

Izgrađena cestovna mreža na području grada Sinja razvrstana je prema funkcionalnom značenju u sljedeće:

1. Državne ceste:

- D1 GP Macelj (R.Slov)-Zagreb-Karlovac-Gračac-Knin-Brnaze-Split (D8)
- D56 Islam Latinski (D8)- Smilčić-Benkovac-Skradin-Drniš-Sinj (D56)
- D60 Brnaze(D1)-Cista provo-Imotski-GP Vinjani Gornji (R.BiH)
- D219 Sinj-Obrovac-livno (GP Bili Brig)

2. Županijske ceste

- Ž 6082 Siverić (D33) – Vrlika-Ježević-Bajagić- Otok – Grab D220
- Ž 6122 D219- Gljev
- Ž 6118 Karakašica (D1)-Čitluk-Jasensko
- Ž 6117 Karakašica (D1) - Lučane-D56

3. Lokalne ceste

- L 67014 Hrvace - Zelovo
- L 67018 Matići - Čitluk
- L 67033 Radošić - L67041
- L 67037 Jasensko - D219
- L 67038 Sinj - D. Glavice - D219
- L 67039 D219 - Troglav
- L 67040 Sinj - Troglav
- L 67041 Sinj - Radošić - Kukuzovac
- L 67042 Mojanka – Vojnić[27]

[27] Grad Sinj; Strategije razvoja grada Sinja, Razdoblje 2015.-2020.; studeni 2015.; dostupno na ww.sinj.hr dana 07.09.2016.

Grad Sinj je, kao što je vidljivo u navedenim podacima, odlično prometno povezan. Donedavna je bio na jednom od najprometnijih državnih pravaca – prije otvaranja autoputa cestovni promet na relaciji Zagreb-Split odvijao se uglavnom kroz Sinj. Na području Sinja i okolice postoji razvijena prometna infrastruktura, te osim razvrstanih imamo i nerazvrstane ceste. Od iznimne je važnosti za mobilnost grada i relativna neposredna blizina važnih županijskih prometnih infrastruktura što je prikazano u slijedećoj tablici.

Tablica 13: Pregled udaljenosti ključne prometne infrastrukture

Prometna infrastruktura	Udaljenost
Autocesta Zagreb – Split	9 km
Zračna luka	35 km
Željeznica (Solin)	22 km
Sjeverna (teretna) luka	25 km
Trajektna luka	30 km

Izvor: Grad Sinj, dostupno na www.sinj.hr

Prema podacima iz 2011. godine, postotak kućanstava u Sinju koja posjeduju osobno računalo iznosi 51,4%, dok se broj kućanstava koji se koriste internetom iznosi 3401, odnosno 45% od ukupnog broja kućanstava, što predstavlja ispodprosječne rezultate kako u Splitsko-dalmatinskoj županiji tako u Hrvatskoj i Europi.[28]

Na području grada Sinja postoji problem slabije informatičke pismenosti i interesa za istu pa stoga još uvijek nije dovoljno razvijena ni pokrivenost širokopojasnim internetom. Internet i računalo postali su u modernom društvu nezamjenjivi oblik komunikacije i obavljanja raznih zadaća, počevši od poslova u najnižem sektoru do onih u najvišem. Svakako je od primarne važnosti rad na informatičkoj pismenosti stanovništva kao i na izgradnji kvalitetne i dostupne infrastrukture širokopojasnog interneta.

Postojanje i organizacija javnog gradskog prijevoza pokazuju stupanj uređenosti prostorne i funkcionalne strukture i svojevrstan su indikator urbaniteta.[29] Po pitanju javnog prijevoza Sinj je loše razvijen. Iako većina stanovnika djelatnosti obavlja na području grada i županije, a u

[28] Grad Sinj; Strategije razvoja grada Sinja, Razdoblje 2015.-2020.; studeni 2015.; dostupno na ww.sinj.hr dana 07.09.2016.

[29] Grad Sinj; Strategije razvoja grada Sinja, Razdoblje 2015.-2020.; studeni 2015.; dostupno na ww.sinj.hr dana 07.09.2016.

gotovo beznačajnom postotku izvan županije moraju se oslanjati na prijevoz autobusom. Unutar grada javni prijevoz zapravo i ne postoji dok je za povezanost grada Sinja s okolnim mjestima i širom okolicom dostuona usluga tek dvije prijevozničke kompanije: „Autoprijevoz“ i „Litre“.

“Autoprijevoz” prometuje na dvosmjernim relacijama:

- Sinj-Solin-Split, Sinj-Zagreb,

- Sinj-Karakašica-Hrvace-Vrlika-Knin,

- Sinj-Turjaci-Trilj-Aržano,

- Sinj-Karakašica-Hrvace-Potravlje-Satrić,

- Sinj-Karakašica-Hrvace-Dabar,

- Sinj-G. Glavice-Han-Bajgić,

- Sinj-Turjaci-Trilj-Grab,

- Trilj-Turjaci-Split

- Otok-Trilj-Turjaci-Split

te na kružnim relacijama:

- Sinj-Čitluk-Jasensko-Sinj i

- Sinj-Lučane-G. Radošić-Sinj

Autobusni prijevoznik “Litre” prometuje na dvosmjernim relacijama:

- Sinj-Otok,

- Sinj-Split,

- Sinj-Vrlika,

- Trilj-Split[30]

Od iznimne je važnosti za grad Sinj razvoj i poboljšanje usluge javnog prijevoza u što skorijoj budućnosti.

[30] Grad Sinj; Strategije razvoja grada Sinja, Razdoblje 2015.-2020.; studeni 2015.; dostupno na ww.sinj.hr dana 07.09.2016.

3. USPOREDBA GRADOVA PO INDEKSU RAZVIJENOSTI

3.1. Pojam indeksa razvijenosti

Pojam indeksa razvijenosti se zapravo odnosi na kompozitnog pokazatelja kojega dobijemo izračunatim ponderiranim prosjekom kombinacije nekoliko osnovnih društveno-gospodarskih pokazatelja zbog mjerenja stupnja razvijenosti jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave nakon čega se na temelju odstupanja vrijednosti pokazatelja od državnog prosjeka jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave razvrstavaju po skupinama razvijenosti.[31]

Indeks razvijenosti je uveden sa jednim ciljem- da bi se dobili što objektivniji rezultati stupnja razvijenosti svih jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave unutar Republike Hrvatske.

Kategorizacijom svih teritorijalnih jedinica prema razvijenosti se pospješuje suvremeno shvaćanje regionalne politike koja, iako je fokusirana na najmanje razvijena područja, razvija cjelokupni državni teritorij. Širenjem kategorizacije na sve teritorijalne jedinice se omogućuje još kvalitetnije uređenje ključnog pitanja razine regionalnih razvojnih poticaja. Direktnim povezivanjem razine regionalnih razvojnih poticaja i razine razvijenosti će se dobiti kvalitetni okvir poticanja razvoja svih lokalnih i županijskih jedinica u skladu sa stupnjem razvijenosti pojedine jedinice. Dosadašnji pristup nije omogućavao uključivanje i isključivanje jedinica iz sustava u skladu sa promjenama stupnja.

Na temelju određenih pokazatelja se izračunava indeks razvijenosti, a oni obuhvaćaju:

1) stope nezaposlenosti,
2) dohodak po stanovniku,
3) proračunske prihode jedinica lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave po stanovniku,
4) opće kretanje stanovništva,
5) stopu obrazovanosti.[32]

[31] Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije; dostupno na www.razvoj.gov.hr
[32] Narodne novine, (2013): Uredba o indeksu razvijenosti, br. 158/2013, Narodne novine d.d., Zagreb

Stopa nezaposlenosti je omjer broja nezaposlenih i zbroja svih zaposlenih te nezaposlenih osoba na području pojedine jedinice lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave.

Dohodak po stanovniku se izračunava omjerom ukupnog iznosa dohotka kojega su tijekom jednoga poreznog razdoblja (u kalendarskoj godini) ostvarili porezni obveznici, fizičke osobe s prebivalištem ili uobičajenim boravištem na području jedinice lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave za koju se vrši izračun, i broja stanovnika koji žive na području te jedinice.

Proračunski prihodi jedinica lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave po stanovniku se izračunavaju omjerom ostvarenih prihoda jedinica lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave, umanjenih za prihode od domaćih i stranih pomoći i donacija, iz posebnih ugovora- misleći pritom na sufinanciranje građana za mjesnu samoupravu, ostvarenje na osnovi dodatnih udjela u porezu na dohodak i pomoći za izravnanja za financiranje decentraliziranih funkcija, od prireza porezu na dohodak te od broja stanovnika na području jedinice lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave.

Opće kretanje stanovništva se izračunava se kao omjer usporedivog broja stanovnika jedinica lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave u dva zadnja popisa stanovništva Republike Hrvatske.

Za izračun pokazatelja se koriste podatci Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske o broju stanovnika jedinica lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave.

Stopa obrazovanosti se izračunava kao udjel stanovništva sa završenom srednjom školom i višom razinom obrazovanosti u ukupnom stanovništvu, u dobi između 16 i 65 godina, na području jedinice lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave.

Postoji određeni niz pravila na koji način se dobiva konačan rezultat indeksa razvijenosti prema omjerima navedenih čimbenika:

1. stopa nezaposlenosti – 30%,

2. dohodak po stanovniku – 25%,

3. proračunski prihodi jedinica lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave po stanovniku – 15%,

4. opće kretanje stanovništva – 15%,

5. stopa obrazovanosti – 15%.

Podaci se izračunavaju na temelju podataka u razdoblju od tri godine koje prethode postupku ocjenjivanja, odnosno podataka prema rezultatima zadnjeg popisa stanovništva, ukoliko godišnje serije podataka nisu dostupne. Prvi izračun indeksa razvijenosti za sve županije, gradove i općine je nastao 2010.godine.

Postupak standardizacije pokazatelja se provodi na temelju sljedeće formule:

$$X_{i\ stand.} = \frac{x_i - x_{min}}{x_{max} - x_{min}}$$

pri čemu xi predstavlja vrijednost pokazatelja za pojedinu jedinicu lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave, dok xmin i xmax predstavljaju minimalnu, odnosno maksimalnu vrijednost pokazatelja na razini svih jedinica lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave.[33]

Prije nego što je donešen sustav indeksa razvijenosti, sustav za ocjenjivanje i kategorizaciju teritorijalnih jedinica koje zaostaju u razvoju je često bio ocjenjivan kao fragmentiran i neujednačen. Indeks razvijenosti ne donosi ništa nego naglu prekretnicu- upravo zbog toga što se razvijenost jedinica lokalne i regionalne samouprave računa kao ponderirani prosjek odstupanja normaliziranih vrijednosti pokazatelja od prosjeka Republike Hrvatske. Kategorizacija jedinica na temelju indeksa razvijenosti sa sobom donosi prava na mnoge olakšice i državne poticaje stoga je za mnoge lokalne jedinice koje zaostaju u razvoju ključna za daljnji razvoj. [34]

Kod izbora metode rada nužno je obratiti pažnju na izbor metode normalizacije i agregacije, kao i na odabir pokazatelja i pondera, što igra veliku ulogu pri konstrukciji kompozitnog indeksa. Prilikom skupljanja podataka mora se uzeti u obzir potencijalni izvor nepouzdanosti i analiza njegove posljedice. Manjak konsenzusa o relativnim ponderima svojstvo je koje prati

[33] Narodne novine, (2009): Uredba o indeksu razvijenosti, br. 158/2009, Narodne novine d.d., Zagreb
[34] Perišić A., Wagner V. (2015): Indeks razvijenosti: Analiza temeljnog instrumenta hrvatske regionalne politike; ISSN 1847-7445, Zagreb

konstrukciju kompozitnih pokazatelja. Prilikom uporabe analize osjetljivosti modela određenog odlukom Vlade uočene su jake interakcije ekonomskih pokazatelja koje dominantno utječu na varijabilnost indeksa razvijenosti jedinica lokalnih samouprava i jedinica regionalnih samouprava.[35]

3.2. Podjela i razvrstavanje jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti

Jedinice područne (regionalne) samouprave su raspoređene u četiri skupine:

1) U prvoj skupini se nalaze jedinice područne (regionalne) samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti manja od 75% prosjeka RH
2) Drugoj skupini pripadaju jedinice područne (regionalne) samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti između 75% i 100% prosjeka RH
3) Treća skupina obuhvaća jedinice područne (regionalne) samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti između 100% i 125% prosjeka RH
4) Četvrta skupina obuhvaća jedinice područne (regionalne) samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti veća od 125% prosjeka RH

Od navedene četiri skupine u ovom završnom radu će se obratiti više pažnje na III. skupinu jedinica područne (regionalne) samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti između 75% i 100% prosjeka Republike Hrvatske u koju ubrajamo Splitsko-dalmatinsku županiju, Šibensko-kninsku županiju i Varaždinsku županiju.

Analitička podloga se dobiva novim sustavom ocjenjivanja i razvrstavanja za praćenje stupnja razvijenosti svih lokalnih i županijskih jedinica na godišnjoj razini, što pridonosi unaprijeđenju informacijske osnovice potrebne za kvalitetne rezultate.

Jedinice lokalne samouprave se dijele u pet određenih skupina:

1) prva skupina se odnosi na jedinice lokalne samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti manja od 50% prosjeka RH

[35] Perišić A., Wagner V. (2015): Indeks razvijenosti: Analiza temeljnog instrumenta hrvatske regionalne politike; ISSN 1847-7445, Zagreb

2) druga skupina se odnosi na jedinice lokalne samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti između 50% i 75% prosjeka RH
3) treća skupinu se odnosi na jedinice lokalne samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti između 75% i 100% prosjeka RH
4) četvrta skupina se odnosi na jedinice lokalne samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti između 100% i 125% prosjeka RH.
5) Peta skupina se odnosi na jedinice lokalne samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti veća od 125% prosjeka RH

U Hrvatskoj postoji 556 lokalnih i 20 područnih (regionalnih) jedinica. Od ukupnog broja jedinica, njih 351 ima poseban status financiranja, od čega 45 u statusu jedinica brdsko-planinskih područja. Uska povezanost fiskalnog kapaciteta lokalnih jedinica i indeksa razvijenosti se očituje kroz: odnos površina, broj stanovnika te ulaganja u dugotrajnu imovinu, rashode za zaposlene i druge rashode u jedinicama brdsko-planinskih područja i utvrđuje indeks razvijenosti. Cilj je utvrditi fiskalni kapacitet lokalnih jedinica brdsko-planinskih područja i utvrditi trebaju li biti u tom privilegiranom statusu financiranja, odnosno utvrditi održivost koncepta razvoja jedinica lokalne samouprave sa statusom brdsko-planinskih područja.[36]

Od navedenih skupina iz kategorije lokalnih jedinica je odabran jedan grad i jedna općina, uz Sinj, koja ćemo obraditi u sljedećem potpoglavlju- Sinj je grad iz III.skupine, Trilj iz II.skupine te Dugopolje iz IV.skupine jedinica lokalnih samouprava.

3.3. Grad Sinj po indeksu razvijenosti

S obzirom da je pojam indeksa razvijenosti uveden tek 2010.godine, raspolažemo sa podacima i izračunima iz razdoblja 2010. i 2013.godine. U tablicama 1. i 2. su navedene vrijednosti grada Sinja u razdobljima spomenutih godina. Podatak koji je najzanimljviji je da je u tri godine sveukupan indeks razvijenosti porastao za samo 0,15%. Kao što smo spomenuli u uvodnom dijelu ovog poglavlja- od svih čimbenika potrebnih za izračun indeksa razvijenosti najbitnija je stopa nezaposlenosti koja je, nažalost, u Sinju porasla za 3.9% u

[36] Jambrač J. (2012): Fiskalni kapacitet lokalnih jedinica na brdsko-planinskom području, Prethodno znanstveno priopćenje.

izračunu Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije iz 2013.godine u odnosu na izračun i konačne podatke u 2010.godini.

Indeks razvijenosti grada Sinja u odnosu na 2010. i 2013.godinu je porastao za 0,65% kada se u obzir uzimaju vrijednosti standardiziranih pokazatelja u odnosu na nacionalni prosjek.

Tablica 14: Usporedba podataka grada Sinja 2010. i 2013.godine prema indeksu razvijenosti- vrijednosti osnovnih pokazatelja

Grad/općina	Županija	Prosječni dohodak per capita	Prosječni izvorni prihodi per capita	Prosječna stopa nezaposlenosti	Kretanje stanovništva	Udio obrazovanog stanovništva (16-65 god.)	Indeks razvijenosti	skupine
SINJ-2010.god.	Splitsko-dalmatinska	20.414	1.107	18,4%	98,0%	71,4%	81,22%	III.
SINJ-2013.god.	Splitsko-dalmatinska	23.623	1.132	22,3%	102,5	82,10%	81,37%	III.

Izvor:Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije

Tablica 15: Usporedba podataka grada Sinja 2010. i 2013.godine prema indeksu razvijenosti- vrijednosti standardiziranih pokazatelja u odnosu na nacionalni prosjek

Grad/općina	Županija	Prosječni dohodak per capita	Prosječni izvorni prihodi per capita	Prosječna stopa nezaposlenosti	Kretanje stanovništva	Udio obrazovanog stanovništva (16-65 god.)	Indeks razvijenosti	skupine
SINJ-2010.god.	Splitsko-dalmatinska	69,1%	30,3%	91,6%	104,9%	107,7%	81,22%	III.
SINJ-2013.god.	Splitsko-dalmatinska	76,3%	33,1%	83,7%	105,3%	109,5%	81,87%	III.

Izvor:Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije

3.4. Usporedba grada Sinja i Trilja prema indeksu razvijenosti

Kada uspoređujemo podatke Grada Sinja i Trilja osjeti se znatna razlika u pojedinim segmentima koji su bitni za izračun indeksa razvijenosti. Indeks razvijenosti u Sinju je veći za 19,17% nego u Trilju. Ne samo da je velika razlika u postotoku udjela obrazovanja gdje Sinj je u prednosti za 11,23% nego i u prosječnom dohotku, prosječnom izvornom prihodu te

kretanjima stanovništva. Prosječna stopa nezaposlenosti je za 6% manja u Sinju nego u Trilju. U sljedećem dijelu se nalaze tablični prikazi usporedbi grada Sinja i Trilja prema indeksu razvijenosti u odnosu na vrijednosti osnovnih pokazatelja i vrijednosti standardiziranih pokazatelja u odnosu na nacionalni prosjek.

Tablica 16: Usporedba grada Sinja i Trilja prema indeksu razvijenosti- vrijednosti osnovnih pokazatelja

Grad/općina	Županija	Prosječni dohodak per capita	Prosječni izvorni prihodi per capita	Prosječna stopa nezaposlenosti	Kretanje stanovništva	Udio obrazovanog stanovništva (16-65 god.)	Indeks razvijenosti	skupine
SINJ	Splitsko-dalmatinska	23.623	1.132	22,3%	102,5	82,10%	81,37%	III.
TRILJ	Splitsko-dalmatinska	16.789	764	28,3%	98,5	70, 87%	62,19%	II.

Izvor:Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije

Tablica 17: Usporedba grada Sinja i Trilja prema indeksu razvijenosti- vrijednosti standardiziranih pokazatelja u odnosu na nacionalni prosjek

Grad/općina	Županija	Prosječni dohodak per capita	Prosječni izvorni prihodi per capita	Prosječna stopa nezaposlenosti	Kretanje stanovništva	Udio obrazovanog stanovništva (16-65 god.)	Indeks razvijenosti	skupine
SINJ	Splitsko-dalmatinska	76,3%	33,1%	83,7%	105,3%	109,5%	81,87%	III.
TRILJ	Splitsko-dalmatinska	44,7%	19,7%	68,4%	98,4%	85,1%	62,19%	II.

Izvor:Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije

3.5.Usporedba grada Sinja i općine Dugopolje prema indeksu razvijenosti

Podaci Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije iz 2013.godine donose usporedbu grada Sinja i općine Dugopolje koji prikazuju različite stope indeksa razvijenosti koje iznose 31,30% više u odnosu na grad Sinj, unatoč činjenici da je udio obrazovanog

stanovništva veći u Sinju za 6,55%. Razlika je za 5,2 % i u nezaposlenosti gdje prosječna stopa nezaposlenosti u Sinju iznosi 22,3%, dok je u Dugopolju 17,1%.

Tablica 18: Usporedba grada Sinja i Dugopolja prema indeksu razvijenosti- vrijednosti osnovnih pokazatelja

Grad/općina	Županija	Prosječni dohodak per capita	Prosječni izvorni prihodi per capita	Prosječna stopa nezaposlenosti	Kretanje stanovništva	Udio obrazovanog stanovništva (16-65 god.)	Indeks razvijenosti	skupine
SINJ	Splitsko-dalmatinska	23.623	1.132	22,3%	102,5	82,10%	81,87%	III.
DUGOPOLJE	Splitsko-dalmatinska	24.551	5.993	17,1%	111,2	75,55%	113,17%	IV.

Izvor:Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije

Tablični prikaz usporedbe grada Sinja i Dugopolja prema indeksu razvijenosti uzevši u obzir vrijednosti standardiziranih pokazatelja u odnosu na nacionalni prosjek isto tako prikazuje značajne razlike tih dvaju gradova, što je i uočljivo iz tablice broj 19.

Tablica 19: Usporedba grada Sinja i Dugopolja prema indeksu razvijenosti- vrijednosti standardiziranih pokazatelja u odnosu na nacionalni prosjek

Grad/općina	Županija	Prosječni dohodak per capita	Prosječni izvorni prihodi per capita	Prosječna stopa nezaposlenosti	Kretanje stanovništva	Udio obrazovanog stanovništva (16-65 god.)	Indeks razvijenosti	skupine
SINJ	Splitsko-dalmatinska	76,3%	33,1%	83,7%	105,3%	109,5%	81,87%	III.
DUGOPOLJE	Splitsko-dalmatinska	80,6%	210,2%	97,3%	120,2%	95,2%	113,17%	IV.

Izvor:Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije

4. IDENTIFIKACIJA RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA

Ovim je radom analizirano stanje grada Sinja, kako ekonomskog tako i društvenog aspekta života grada. Korištene su metode navedene i pojašnjene u uvodu te su se kroz njih detektirali brojni problemi i nedostatci ali i dobro usmjereni pozitivni potezi. Četvrto poglavlje ovog završnog rada upotrijebit će SWOT analizu kako bi se detaljno razdvojile mane i prednosti te posložio poligon za buduće planiranje razvoja grada Sinja.

4.1. SWOT analiza

SWOT analiza je strategijski instrument pomoću kojeg se dinamički sučeljavaju snage/slabosti poduzeća s prilikama/opasnostima okruženja radi identificiranja šansi/rizika za opstojnost poduzeća. SWOT analiza dijagnostički je i prognostički instrument, koji omogućuje i olakšava planiranje mjera za pojačanje snaga i razgradnju slabih mjesta, ishodište u procesu strategijskog upravljanja, prvi korak u definiranju postojeće i poželjne pozicije poduzeća. Najveći je doprinos pokušaj cjelovite vizualizacije pozicije poduzeća. Riječ je o multidimenzionalnom postupku, koji podrazumijeva primjenu induktivnog i deduktivnog, intuitivnog i umreženog načina mišljenja.[37]

Zasluga za SWOT pripisuje se istraživačkom timu u sastavu: Albert Humphrey, Marion Dosher, Otis Benepe, Birger Lie, koji je na Sveučilištu Stanford u 1960-im i 1970-im, koristeći podatke Fortune 500 koja je i financirala projekt, imao za cilj utvrditi što je s korporativnim planiranjem krenulo krivim smjerom kao i kreirati novi sustav za menadžment promjene. Započeli su pitajući se: "Što je dobro, a što loše u operacijama?" Zatim su postavili pitanje: "Što je dobro, a što loše u sadašnjosti i u budućnosti?". Ono što je dobro u sadašnjosti nazvali su zadovoljavajućim (Satisfactory), dobro u budućnosti nazvali su prilikom (Opportunity), loše u sadašnjosti - krivnjom (Fault), a loše u budućnosti - prijetnjom (Threat). Akronim je glasio S-O-F-T. On je kasnije promijenjen u SWOT.[38]

Kod SWOT analize čimbenike dijelimo na unutarnje (snage i slabosti) i vanjske (prilike i prijetnje). SWOT analiza će se u ovom radu umjesto svog uobičajenog primjenjivanja na poduzeća primjeniti na grad i regiju u kojoj se grad nalazi kako bi se stekao potpuni dojam o

[37] Bahtijarević-Šiber, F., Sikavica, P. (2001): Leksikon menadžmenta, Masmedia, Zagreb,
[38] Gonan Božac, M. (2008): SWOT analiza i TOWS matrica – sličnosti i razlike, Ekonomska istraživanja, dostupno na www.hrcak.srce.hr

okruženju unutar kojeg grad pokušava funkcionirati kao jedinica lokalne samouprave i kao mjesto za život i rad.

4.1.1. SWOT analiza društva grada Sinja

SNAGE	SLABOSTI
• Broj stanovnika Sinja je u blagom porastu prema popisu stanovništva 2011. u odnosu na popis iz 2001. god. • Broj stanovnika grada Sinja (kad se pribroje sva pripadajuća naselja) nije znatno smanjen u proteklim godinama što nije čest slučaj u sličnim pokrajinama RH • Manja naselja, zbog blizine grada Sinja koji je središte Cetinske krajine i dobrih predispozicija i dalje ostaju domovi brojnih obitelji koje ne žele emigrirati radi posla i boljih uvjeta • Grad Sinj pokazuje interes i dobru volju za stimuliranjem obitelji s većim brojem djece • Razvijaju se projekti kojima bi se mladim obiteljima pomoglo u osiguravanju egzistencije • Među ljudima unatoč svim problemima vlada pozitivno ozračje što ih zadržava na prostorima grda Sinja • Razvijaju se projekti koji bi trebali otvoriti nova radna mjesta • Razvijena infrastruktura socijalne pomoći ugroženima, društvo	• Rast udjela starog stanovništva • Stariji građani koji nisu više sposobni za rad postaju teret gradskom proračunu koji ne funkcionira jer ne postoji dovoljno radno aktivnog stanovništva da se ostvari ravnoteža • Mladi ljudi odlaze u potrazi za boljim životom, a grad Sinj gubi i radnu snagu i obrazovane građane • Nerazvijena naselja odbijaju mlade stanovnike u pokušaju stvaranja domova, tjeraju ih na raseljavanje • Natalitet je u stalnom padu i loše se provode poticajni programi • Nedovoljna iskorištenost socijalne osjetljivosti građana

osjetljivo na potrebe nemoćnih • Otvaranje i uspostavljanje socijalne samoposluge • Niska stopa kriminala, među najsigurnijim gradovima u državi	
PRILIKE	PRIJETNJE
• Republika Hrvatska promovira natalitetnu politiku i pruža poligon za primjenjivanje iste na lokalnim razinama • Europska unija zemljama članicama pruža mogućnost financiranja određenih projekata sredstvima iz EU fondova • Postoji dovoljan broj resursa iz kojih se može osigurati egzistencija stanovnicima • Postoji dobra volja na nacionalnoj i regionalnoj razini za poticanje obitelji s većim brojem djece • Postoji izrađena infrastruktura za kvalitetan odgoj djece jasličke, vrtićke i školske dobi • Prisutna je zadovoljavajuća količina vanškolskih aktivnosti za društveni i sportski razvoj djece • Važnost zdravstvene infrastrukture za cijelu Cetinsku krajinu	• Nestabilna poduzetnička klima i smanjen broj radnih mjesta su opasnost za život obitelji s više članova • Velik broj ljudi iz okolnih mjesta Cetinske krajine gravitira gradu Sinju te se stvara prevelika radna snaga za premalo radnih mjesta • Opadanje popularnosti primarnih ljudskih djelatnosti velik su udarac za pokrajinu u kojoj su se najveći prihodi kroz povijest ostvarivali upravo u tim granama djelatnosti • Slabo se provodi pronatalitetna politika, neusmjereno i neorganizirano, ljudi su nedovoljno educirani i nije u potpunosti osigurana mogućnost provedbe takve politike • Centralizacija zdravstvenog sustava koja prijeti dokidanjem dijelova zdravstvene infrastrukture grada Sinja

4.1.2. SWOT analiza gospodarstva grada Sinja

SNAGE	SLABOSTI
• Niska cijena komunalnih doprinosa i naknada te različitih ostalih pristojbi i naknada • Grad Sinj je mnogo uložio u izradu i planiranje Gospodarske zone Kukuzovac te je ponudio poduzetnicima kvalitetno mjesto s brojnim pogodnostima za proizvodnju i rad • Ulažu se napori da se od Sinja napravi financijsko središte cijele pokrajine i da se privuku veći investitori koji bi zaposlili veći broj ljudi i popravili ekonomsku sliku grada Sinja • Urbanom kvalitetom življenja Sinj privlači stanovnike iz subregije koji nerijetko pokreću vlastite obrte i razvijaju ih te zapošljavaju nove radnike • Od 2005. god do 2012. god ukupni prihod grada Sinja bilježio je neprekidni rast što je dokaz da u normalnim uvjetima grad pruža pozitivnu poduzetničku klimu • Izrađene studije pokazale su da je područje grada Sinja idealno za razvoj industrije, poljoprivrede, prometa i turizma • Zalihe prirodnih mineralnih sirovina	• Razvijanje Gospodarske zone Kukuzovac ne ide u potpunosti isplaniranim tokom te zbog neučinkovite administracije i sličnih problema stagnira u privlačenju poduzetnika • Industrijska proizvodnja na području grada Sinja je slabo razvijena, gotovo nepostojeća • Brojni pogoni su se zatvorili i tvrkte otišle u stečaj radi manjka posla ali i radi nedovoljne angažiranosti lokalne i nacionalne uprave • Poduzetnici se često susreću s nepovoljnom poslovnom klimom i slabim interesom grada za pružanje potpore pri poslovanju u različitim oblicima • Nedovoljno se radi u segmentu poticanja ljudskih resursa u poduzetništvu • Nesnalažljivost i nedovoljna educiranost pri ophođenju s određenim poticajnim sredstvima EU • Nerazvijenost djelatnosti rudarstva unatoč potencijalima mineralnih sirovina • Velika ovisnost gradskog gospodarstva o djelatnostima iz trećeg sektora – 70-ak % zaposlenih

• Idealni položaj grada Sinja i okolice u plodnom području s više izvora vode kao savršena kulisa za poljoprivredna gospodarstva • Niska materijalna vrijednost zemlje u Sinjskom, Dicmanskom i Hrvatačkom polju kao poticaj pojedinim poljoprivrednicima za okrupnjivanje zemljišta za obradu • Brojne pogodnosti za ekološki uzgoj • Blagorodne oranice, vrtovi, voćnjaci i vinogradi kao polazište za uspješne ratarske djelatnosti i razvijanje malih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava u tom djelokrugu • Klima koja povoljno utječe na uzgoj voća i povrća • Prirodni resursi za ispašu stoke • Značaj grada Sinja kao kulturno povijesne destinacije u regiji, ponajviše baziran na Sinjskoj alki i svetkovanju Gospe Sinjske • Ozbiljnija ulaganja u razvoj i jačanje najpoznatijih turističkih zanimljivosti kao što su izgradnja Muzeja Sinjske alke i Staze Gospi Sinjskoj • Na području države i regije iznimno važno vjersko turističko središte • Promocija Sinjske alke kao viteške igre s 300-godišnjom tradicijom održavanja koja svake godine privlači sve veći broj posjetitelja	u uslužnim djelatnostima • Nizak koeficijent pokrivenosti uvoza izvozom • Loša iskorištenost mogućnosti subvencioniranja malih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava sredstvima s više razine – regionalne, nacionalne i makroregionalne (Europska unija) • Nedovoljna educiranost i loše provedena obvezna stručna usavršavanja poduzetnika u poljoprivrednom sektoru • Nepovoljan položaj poljoprivrednika u strukturi financiranja iz gradskog proračuna i pružanja podrške pri razvijanju malih poduzeća • Slabo iskorištena mogućnost izvoza autohtonih ekoloških proizvoda s područja grada Sinja u zemlje Europske unije • Loša i gotovo nepostojeća promocija proizvoda ratarskih gospodarstava • Nemogućnost plasiranja proizvoda u tržišnu utakmicu zbog loše konkurentnosti u odnosu na strane proizvode i proizvode van regije • Nedovoljna educiranost u smislu naprednih tehnoloških rješenja u poljoprivrednoj proizvodnji • Rascjepkanost i sitne, neokrupnjivane poljoprivredne površine koje se obrađuju

• Područje povoljno za razvoj seoskog turizma, uz bogatu kulturu uzgoja konja, široke palete domaćih proizvoda u ambijentu prekrasne i netaknute prirode • Sportski turizam razvijen u smjeru sportskog padobranstva i letenja • Brojne kulturne znamenitosti u gradu, djela najvećih hrvatskih umjetnika kroz povijest • Očuvane vile koje su spomenici kulture i pečat nekih davnih vremena s prepoznatljivim stilom gradnje	• Premali broj grla stoke po broju stanovnika • Manjak sredstava za ulaganje u poljoprivrednu proizvodnju • Nepostojanje kvalitetnih udruga poljoprivrednih gospodarstava • Grad Sinj nema razvijenu turističku infrastrukturu u vidu dovoljnog broja kvalitetnih smještajnih kapaciteta • Ugostiteljska ponuda svedena je uglavnom samo na kafiće kojih je ogroman broj, dok su restorani zapravo prosječni i ne odlikuje ih neka posebna gastronomska ponuda kojom bi privukli ljude • Postojanje sportske zračne luke nije dovoljno iskorištena i mogla bi proširiti turističku ponudu i raznovrsnost grada Sinja • Iznimna blizina Splita kao velike trajekte luke i Resnika kao zračne luke nije dovoljno iskorištena • Zbog nedostatka stručnog kadra promocija turizma grada Sinja je loša ili nikakva, posebice u stranim zemljama
PRILIKE	PRIJETNJE
• Razvoj novih projekata na višoj razini (regionalnoj, nacionalnoj) u koje je uključen i grad Sinja kao zanimljivo središte dalmatinskog zaobalja	• Pojačani trend emigracije stručnog kadra s područja šire makro regije Dalmatinske zagore čiji je dio gravitirao gradu Sinju, bilo u vidu zaposlenja ili pokretanja vlastitog

• Blizina grada Splita koji predstavlja po mnogočemu najvažniji grad na Jadranu i svojevrsni glavni grad cijele priobalne Hrvatske • Pozitivni trend jačanja splitskog gospodarstva koji bi trebao imati utjecaj i na razvoj projekata u Sinju, posebice Gospodarske zone Kukuzovac • Ovisnost mladih obrazovanih ljudi o Splitu i prevelike cijene stanova u Splitu stvaraju dobru osnovu za razvoj izgradnje stambenih objekata na Kukuzovcu • Članstvo u Europskoj uniji koje otvara veliko tržište za plasiranje sinjskih proizvoda • Ponuđena nepovratna sredstva Europske unije kojima se može razvijati daljnje projekte jačanja gospodarstva (2015. dobivena sredstva) • Dostupnost sredstava iz ponuđenih fondova kojima se može osnažiti poljoprivredna proizvodnja i investicijama razviti veći broj poljoprivrednih gospodarstava • Blizina Splita kao velikog centra koje je samo po sebi dovoljno veliko tržišta za plasiranje proizvoda i stvaranje konkurentnog proizvoda • Blizina susjedne BiH kao povoljan preduvjet za jačanje izvoza	poduzeća • Negativna investicijska klima uzrokovana sporim i nepotpunim gospodarskim oporavkom regije i države • Neosjetljivost države prema poduzetnicima, u smislu povećanja nameta u godinama recesije i borbe za opstanak • Najavljene promjene u Zakonima koje će degradirati grad Sinj kao srednji grad i smanjiti gradski proračun te zaustaviti razvoj investicija • Pojavljivanje i rasprostranjenost velikih trgovačkih lanaca koji cijenom uvezenih proizvoda iz asortimana voća i povrća postaju sve privlačniji slaboj platežnoj moći stanovništva, kako lokalnog tako i regionalnog i nacionalnog • Nepovoljni uvjeti i nepostojanje kvalitetnih poticaja pri pokretanju malih poljoprivrednih gospodarstava što nije slučaj u nekim regijama koje gospodarstvo cijele regije baziraju isključivo na poljoprivredi • Klimatske promjene koje negativno utječu na kvalitet i kvantitet proizvoda zaustavljajući tako mogućnost daljnjeg ulaganja i razvijanja određenih djelatnosti u poljoprivredi

ekoloških proizvoda u zemlje regije a potom i u zemlje Europske unije • Pozitivni pomaci u razvitku i jačanju poljoprivrednog gospodarstva na području regije i države • Sjajni rezultati razvoja turizma u regiji i državi pružaju veliki potencijal za razvoj i jačanje turizma u Sinju • Veliki nacionalni, kao i jačanje trenda svjetskog interesa za religijski turizam koji je u Sinju zapravo osnova postojanja turizma uopće • Rast popularnosti seoskog turizma, bilo boravka u kamenim kućama adaptiranim za turizam ili izleta na obiteljska seoska gospodarstva s ponešto drukčijom ponudom od one uobičajene • Potencijal za privlačenje investicija u smještajne kapacitete Sinja kao i u uslužne djelatnosti uopće • Razvoj novih strategija kojima se na nacionalnoj i regionalnoj razini pokušava pomoći svim granama ljudskoga djelovanja pa tako i turizmu • Prisutnost fondova na županijskoj, nacionalnoj i europskoj razini sa osiguranim sredstvima za jačanje agroturizma	• Raznolika turistička ponuda turističkih središta u okolici Sinja može imati negativan utjecaj na turizam koji se još nije razvio • Pojedinačno ulaganje u razvoj malog turizma može rezultirati neželjenim posljedicama ukoliko se ne razvije stručni kadar koji bi pomogao razvoju prvenstveno promocijom • Nekonkurentnost na tržištu, kako regionalnom tako i nacionalnom i europskom • Slaba educiranost o poticajnim fondovima i mogućnostima izvlačenja financijskih sredstava iz istih fondova

4.1.3. SWOT analiza urbanog okruženja grada Sinja

SNAGE	SLABOSTI
• Prilično dobro razvijena primarna infrastruktura • Većina građana priključena na vodovodnu mrežu • Dostupnost širokopojasnog interneta • Postojeći projekti i ulaganja u izgradnju i razvoj vodovodne i kanalizacijske mreže • Povoljna iskorištenost prirodnih resursa • Ne postoji problem prenapučenosti pojedinih područja a zelene površine su u skladu s normativima • Neposredna blizina važnih prometnih čvorišta	• Osim cestovnog, ne postoji nijedan drugi oblik povezanosti s ostatkomzemlje i Europe • Nedovoljno razvijeno odlagalište otpada • Loša infrastruktura javnog prijevoza • Mali postotak kućanstava priključenih na kanalizacijsku mrežu i problem postojanja prevelikog broja septika i septičkih jama • Loša iskorištenost potencijala za stvaranje ekoloških obnovljivih izvora energije • Loša educiranost građana o ekološkom zbrinjavanju otpada
PRILIKE	**PRIJETNJE**
• Mogućnost iskorištavanja sredstava EU fondova za daljnji razvoj vodoopskrbnog sustava • Mogućnost izgradnje plinovoda • Mogućnost sufinanciranja izgradnje ekoloških obnovljivih izvora energije • Potencijal korištenja sredstava EU fondova za daljnji razvoj, širenje i modernizaciju odlagališta otpada	• Brojni pokušaji razvoja infrastrukture su nemogući zbog neusklađenosti katastra i zemljišnih knjiga • Nepouzdanost i loše stanje elektrodistribucijske mreže • Loša ili nikakva suradnja s državnim institucijama • Loša iskorištenost EU fondova

5. ZAKLJUČAK

Grad Sinj ima veliki potencijal i resurse za razvitak poljoprivrede, industrije, prometa i turizma. Budući da se nalazi na srednjem toku rijeke Cetine, ima vode u izobilju pa se i ti potencijali trebaju što bolje iskoristiti. Za vrijeme Domovinskog rata razvoj je stao, kao i u gotovo cijeloj Hrvatskoj, ali nakon nekog vremena se ponovno počeo razvijati. Dokaz tome je pogotovo 2015. godina, kada je otvoren jedan od suvremenijih muzeja u Hrvatskoj, što uvelike pridonosi razvoju turizma na području grada Sinja. Mineralne sirovine, od kojih se najviše ističu boksit i kvalitetna glina su vrijednosti koje su u prošlosti dobro iscrpljene te se kao takve ne navode kao gospodarska osnova za neku produkciju.

Sinjska krajina ima bogato povijesno i kulturno blago. Cijeli prostor je dobro očuvan, čemu je pridonijela dobra urbanistička disciplina. Plan razvoja za naredne godine je detaljno i dobro napravljen. Prostorni plan je također dobro razrađen, ali nisu iscrpljene sve mogućnosti daljnjeg razvoja. Postojanje institucija, različitih programa, mjera i aktivnosti na višim razinama (regionalna i državna) predstavlja značajan potencijal za budući razvoj Sinja.

Veliki problem je nezaposlenost. Najveći udio nezaposlenih su osobe sa završenom srednjom školom, a prilike za zaposlenje su se najviše odrazile na ženske osobe. Područje investiranja u razvoj gospodarstva i otvaranje novih poduzeća koja će pružati nova, sigurna i stabilna radna mjesta mora postati prioritet grada Sinja.

Radi nepovoljnih uvjeta ljudi sve češće sele iz Sinja i okolice ostavljajući ružnu demografsku sliku malog nataliteta i nezadovoljavajućeg omjera mladog i starog stanovništva. Mladi naobrazovani ljudi su zalog i osiguranje za svijetlu i sigurnu budućnost Sinja i pokrajine čije je Sinj središte i upravo zadržavanje tih mladih ljudi i pružanje uvjeta za život i egzistenciju mora biti apsolutni prioritet grada Sinja.

LITERATURA

1. Akrap, A., Grizelj, M. (2011): Projekcije stanovništva Republike Hrvatske 2004.-2051., Državni zavod za statistiku, Zagreb
2. Bahtijarević-Šiber, F., Sikavica, P. (2001): Leksikon menadžmenta; Masmedia; Zagreb
3. Čipin, I., Akrap, A., Knego, J., Međimurec, P., Đurđević, K. (2014): „Demografski scenariji i migracije“; Sveučilište u Zagrebu; Ekonomski fakultet; Katedra za demografiju; Zagreb
4. Gonan Božac, M. (2008): SWOT analiza i TOWS matrica – sličnosti i razlike; Ekonomska istraživanja
5. Jambrač, J. (2012): Fiskalni kapacitet lokalnih jedinica na brdsko-planinskom području, Prethodno znanstveno priopćenje, Zagreb
6. Kulenović, K., Slišković, M. (2005): Metodologija znanstvenoistraživačkog rada, PMF Split
7. Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije; Smjernice za izradu strategije razvoja urbanih područja, praćenje njihove povedbe i vrednovanje; rujan 2015.
8. Narodne novine, (2013): Uredba o indeksu razvijenosti, br. 158/2013, Narodne novine d.d., Zagreb
9. Par V. (2002): Rječnik pojmova iz ekonomije i definicije, Zagreb
10. Rječnik Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža; dostupno na www.enciklopedija.hr; preuzeto dana 07.09.2016.
11. Vidulin–Orbanić, S. (2007): Metodički obzori 2, „Društvo koje uči“: povijesno-društveni aspekti obrazovanja, Filozofski fakultet, Pula

INTERNET:

1. www.dzs.hr
2. web.efzg.hr/Bogdan

3. www.enciklopedija.hr
4. www.gzk.hr
5. www.hrcak.srce.hr
6. www.razvoj.gov.hr
7. www.sinj.hr
8. www.wikipedija.org

PRILOZI

- Tablica 1: Izvadak iz popisa stanovništva 2011. god. – STR. 5
- Tablica 2: Kretanje broja stanovništva grada Sinja 1948.-2001. god. – STR. 5
- Tablica 3:Prikaz stanovništva Splitsko-dalmatinske županije po dobnoj skupini–STR.7
- Tablica 4: Broj novorođene djece u Sinju 2010.-2014. god. – STR. 8
- Tablica 5: Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi, obrazovnim područjima, popis 2011. god. – STR. 9
- Tablica 6: Socijalne naknade za siječanj 2015. god. U Cetinskoj krajini – STR. 10
- Tablica 7: Pozicija grada Sinja na listi 29 najvećih gradova u RH u kontekstu pojedinih kaznenih djela na 1000 stanovnika – STR. 11
- Tablica 8: Bruto domaći proizvod Splitsko-dalmatinske županije – STR. 16
- Tablica 9: Kvaliteta vode u Sinju za 2012. god. – STR. 20
- Tablica 10: Podaci o odlagalištima otpada i količini zbrinutog otpada na području grada Sinja – STR. 21
- Tablica 11: Podaci o divljim odlagalištima na području grada Sinja – STR. 22
- Tablica 12:Stupanjpriključenosti ma sustav odvodnje na području grada Sinja-STR. 23
- Tablica 13: Pregled udaljenosti ključne prometne infrastrukture – STR. 25
- Tablica 14: Usporedba podataka grada Sinja 2010. i 2013.godine prema indeksu razvijenosti- vrijednosti osnovnih pokazatelja – STR. 32
- Tablica 15: Usporedba podataka grada Sinja 2010. i 2013.godine prema indeksu razvijenosti- vrijednosti standardiziranih pokazatelja u odnosu na nacionalni prosjek – STR. 32

- Tablica 16: Usporedba grada Sinja i Trilja prema indeksu razvijenosti- vrijednosti osnovnih pokazatelja – STR. 33
- Tablica 17: Usporedba grada Sinja i Trilja prema indeksu razvijenosti- vrijednosti standardiziranih pokazatelja u odnosu na nacionalni prosjek – STR. 33
- Tablica 18: Usporedba grada Sinja i Dugopolja prema indeksu razvijenosti- vrijednosti osnovnih pokazatelja – STR. 34
- Tablica 19: Usporedba grada Sinja i Dugopolja prema indeksu razvijenosti- vrijednosti standardiziranih pokazatelja u odnosu na nacionalni prosjek – STR. 34
- Slika 1: Podaci Udruženja obrtnika grada Sinja – STR. 13

SAŽETAK

Svrha ovog rada je ukazati na trenutno stanje grada Sinja te mogućnosti daljnjeg razvoja grada. Grad ima povoljan položaj, ugodnu klimu i obilje vode, što daje mogućnosti za veliki i bolji razvoj. Brojna zbivanja, poglavito Domovinski rat, usporila su razvoj i napredak grada, a veliki problem stvara i nedostatak radnih mjesta, posebno za mlade školovane ljude. Svoj razvoj treba što više temeljiti na razvoju turizma i nastojati poboljšati kvalitetu življenja, kako bi stanovništvo ostalo u gradu.

KLJUČNE RIJEČI: : Grad Sinj, SWOT , monocentričnog razvoja Republike Hrvatske

SUMMARY

The purpose of this paper is to show the current status of Sinj and the possibility of further development of the city. The city has a convenient location , comfortable climate and abundance of water , which gives the possibility for a large and increasing development. Numerous events , especially War , slowed the development and progress of the city and the big problem is a lack of jobs, especially for young educated people. Its development should be more based on the development of tourism and strive to improve the quality of life , so that the population remained in the city.

KEY WORDS: city of Sinj, SWOT analysis, monocentric development of Republic of Croatia